

LATERAL PALATAL /ʎ/ I IEISME EN CATALÀ CENTRAL.

ESTUDI SOCIOFONÈTIC

Autoria: Sílvia Rovira López

Tutoritzat per Josefina Carrera Sabaté

Curs 2023-24

Màster en Estudis Avançats en Llengua i Literatura Catalanes

Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Barcelona

**Universitat
Autònoma
de Barcelona**

**UNIVERSITAT DE
BARCELONA**

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull agrair a la meva tutora, Josefina Carrera Sabaté, els seus consells inestimables. Des d'un principi va rebre amb estima la meva proposta de projecte i el seu suport ha estat essencial. També vull expressar la meva gratitud a Joan Borràs Comes per la seva dedicació en la realització de l'anàlisi estadística, la qual ha estat imprescindible per a l'elaboració d'aquest treball. Finalment, vull agrair de tot cor a tots els informants que, de manera voluntària, han participat en aquest projecte. Sense la seva generositat i predisposició, aquest estudi no hauria estat possible.

RESUM

Aquest treball, emmarcat en la sociofonètica, té com a objectiu analitzar el ieisme en català central (Maresme) en funció de variables socials (edat, gènere i ús del català) i lingüístiques (posició de [ʎ], n° de síl·labes i qualitat vocàlica posterior). Com a fenomen en procés de canvi fònic s'aborda des de la producció, amb un qüestionari d'elicitació de mots i una entrevista, conjuntament amb l'anàlisi de la subjectivitat dels parlants. Quant als factors lingüístics, els resultats obtinguts demostren que el ieisme afecta principalment la posició d'obertura sil·làbica respecte de la coda, en què es produeixen i es perceben més [ʎ]; els al·lòfons africats de la semivocal apareixen exclusivament en posició d'obertura, són més freqüents en mots monosil·làbics i davant de vocals altes. Quant a les variables socials, el ieisme afecta dràsticament la franja dels 12 als 18 anys, amb un tall generacional a partir del qual el fenomen té un caràcter més residual. Conjuntament amb els joves, els informants més ieistes reporten un major ús del castellà, i els al·lòfons africats de la semivocal són més freqüents en dones. Sembla que estem davant d'un canvi de paradigma en què l'ús del castellà i l'edat s'interrelacionen i determinen la producció i percepció de les consonants palatals [ʎ] i [j].

Paraules clau: ieisme, català central, sociofonètica, variació, percepció

ABSTRACT

The aim of this sociophonetic project is to analyze the delateralization of /ʎ/ in central Catalan (Maresme) based on social factors (age, gender and use of Catalan) and linguistic factors (position of [ʎ], number of syllables and vowel quality). As a phenomenon in the process of phonetic change, it is addressed from the production, with a word elicitation questionnaire and an interview, together with the analysis of the subjectivity of the speakers. As for the linguistic factors, the results obtained show that the delateralization mainly affects the opening position with respect to the coda, in which more [ʎ] are produced and perceived; the affricated allophones of the semivowel appear exclusively in opening position, they are more frequent in monosyllabic words and before high vowels. Regarding the social variables, the delateralization drastically affects the 12- to 18-year-old age group, and in the generation after the phenomenon has a more residual character. Together with young people, the phenomenon affects informants who report a greater use of Spanish, and the affricated allophones of the semivowel are more frequent

in women. It seems that we are facing a paradigm shift in which the use of Spanish and age determine the use and perception of the palatal consonants [ʎ] and [j].

Keywords: delateralization, central catalan, sociophonetics, variation, perception

ÍNDIX

1.	Introducció	8
1.1.	Caracterització de la zona enquestada	8
2.	Marc descriptiu.....	9
2.1.	El ieisme: Definició	9
2.2.	Estat de la qüestió: estudis del ieisme en català.....	10
2.3.	El ieisme en l'àmbit hispànic.....	13
2.4.	Més enllà de l'espanyol i el català: el ieisme en altres llengües.....	14
2.5.	Causas del ieisme	15
2.5.1.	Factors interns	15
2.5.2.	Factors externs.....	15
2.5.2.1.	Castellanització i usos lingüístics d'adolescents catalans	16
3.	Marc teòric	17
3.1.	El model de la sociolingüística variacionista.....	17
3.2.	Factors socials implicats en el canvi lingüístic	18
3.2.1.	L'edat.....	18
3.2.2.	El gènere.....	19
3.2.3.	La influència de la L2.....	19
3.3.	La subjectivitat dels parlants.....	19
4.	Preguntes de recerca.....	20
5.	Metodologia.....	22
5.1.	El corpus	22
5.2.	Procediment d'obtenció de dades.....	22
5.3.	L'entrevista semidirigida.....	22
5.4.	Anàlisi de la subjectivitat dels parlants	23
5.5.	Els informants	23
5.5.1.	Caracterització dels informants	23
5.5.2.	Ús del català dels informants.....	24

5.6.	Tractament de les dades	24
5.6.1.	Anàlisi acústica.....	24
5.6.2.	Anàlisi qualitativa i quantitativa.....	24
6.	Descripció dels resultats.....	25
6.1.	Resultats qualitatius	25
6.2.	Producció	29
6.2.1.	Ieisme i variables lingüístiques.....	29
6.2.1.1.	Posició i condició sil·làbica de [ʎ]	29
6.2.2.	Al·lòfons i variables lingüístiques.....	30
6.2.2.1.	Posició de [ʎ] en el mot.....	31
6.2.2.2.	Nombre de síl·labes del mot.....	32
6.2.2.3.	Qualitat vocàlica posterior.....	33
6.2.3.	Ieisme i variables socials	33
6.2.3.1.	Ús del català. Ús de català i edat	33
6.2.3.2.	Edat.....	35
6.2.3.3.	Gènere. Gènere i edat	36
6.2.4.	Al·lòfons i variables socials	36
6.2.4.1.	Edat i ús de català	36
6.2.4.2.	Edat i gènere.....	36
6.3.	Resultats de la subjectivitat dels parlants.....	37
6.3.2.	Resultats qualitatius	37
6.3.3.	Discriminació i variables lingüístiques.....	39
6.3.3.1.	Posició de [ʎ] en el mot i tonicitat	39
6.3.4.	Discriminació i variables socials	40
6.3.4.1.	Edat i ús del català.....	40
6.3.5.	Valoració dels al·lòfons i variables socials.....	41
6.3.5.1.	Edat i ús del català.....	41
6.3.5.2.	Gènere	41
7.	Discussió dels resultats.....	43

8.	Conclusions i perspectives de recerca	46
9.	Referències bibliogràfiques	47

1. INTRODUCCIÓ

El ieisme, un fenomen de canvi foneticofonològic en curs que avança a un ritme desenfrenat, presenta una complexitat que encara no ha estat resolta des de la lingüística catalana. Com ja apunta Rost Bagudanch (2019: 390): “para el catalán faltan estudios específicos recientes sobre el mantenimiento de la lateral palatal y/o la existencia de la neutralización”.

Aquest treball analitza des de múltiples perspectives el ieisme indiscriminat, és a dir, la deslateralització de la lateral palatal (/ʎ/ > /j/) que afecta el lèxic independentment del seu origen etimològic. L'objectiu és observar com les variables socials (*edat, gènere i ús del català*) i les lingüístiques (*posició de [ʎ], n° de síl·labes, qualitat i tonicitat de la vocal anterior i posterior, etimologia, freqüència i categoria gramatical del mot*) incideixen en la producció i en la percepció de lateral palatal [ʎ] i la semivocal palatal [j] en català central. A partir d'aquest objectiu general, es vol respondre a un conjunt de preguntes de recerca específiques, que es concretaran un cop feta la revisió del marc teòric i descriptiu.

1.1. Caracterització de la zona enquestada

Els informants enquestats provenen de diverses poblacions del sud del Maresme: Premià de Mar, Vilassar de Mar i de Dalt, Cabrera de Dalt, Mataró, Alella, El Masnou i Montgat. Aquests pobles originalment eren comunitats agràries dedicades a la vinya, pesca i agricultura. Amb l'arribada del ferrocarril al segle XIX, es van transformar en destinacions turístiques i residencials per a les classes mitjanes i altes de Barcelona, alhora que van arribar força immigrants que buscaven feina en la indústria i els serveis, la qual cosa va canviar la composició demogràfica i sociolingüística dels pobles (Leonart i Garola 2000).

Premià de Mar, amb més de 28.000 habitants, ha rebut molta immigració durant els anys 60 i 70 del segle XX, principalment d'altres regions d'Espanya i de països d'Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia. Mataró, la capital de la comarca i la ciutat més gran amb més de 129.000 habitants, també ha estat un centre d'atracció per a la immigració, principalment a les zones perifèriques. La presència del castellà és notable tant a Premià de Mar com a Mataró degut a la diversitat d'orígens de la població.

Alella, amb menys de 10.000 habitants, manté un perfil residencial i exclusiu amb una població de classe mitjana-alta i menor proporció d'immigració, per tant, l'ús del català és predominant. Vilassar de Mar té una dinàmica més turística i diversa per la seva

proximitat a la costa, mentre que Vilassar de Dalt i Cabrera de Dalt, situats a l'interior, conserven una identitat més tradicional amb menor pressió migratòria.

Finalment, Montgat i El Masnou, amb 12.000 i 23.000 habitants respectivament, presenten un equilibri entre la vida residencial i la presència de serveis i comerços. Malgrat la presència d'immigració, han mantingut una certa cohesió social gràcies a una notable activitat cultural que fomenta la integració.

2. MARC DESCRIPTIU

En aquesta secció s'exposa l'estat de la qüestió del ieisme en català, conjuntament amb algunes consideracions sobre el fenomen en espanyol. Per aprofundir-ne des d'una perspectiva global, també se n'exposa breument l'estat de la qüestió en la resta de llengües.

2.1.El ieisme: Definició

S'anomena ieisme al procés de desfonologització dels fonemes lateral palatal /ɲ/ i aproximant palatal /j/, que conclou amb una recategorització del sistema fonològic: ambdós fonemes passen a englobar-se en una sola categoria: /j/, sense cap rastre de lateralitat. Es tracta d'un canvi foneticofonològic en curs en moltes de les llengües romàniques (Rost Bagudanch 2019).

Al domini lingüístic català existeixen dos tipus de ieisme que cal no confondre. D'una banda, el ieisme històric —o tradicional—, també anomenat iodització, que consisteix en l'evolució en /j/ dels grups llatins secundaris C'L, G'L i L[j] en una part del domini lingüístic, els quals donen com a resultat /ɲ/ en les zones no ioditzants. Les àrees afectades són el balear i les comarques del català central excepte, a la zona sud, l'Anoia, el Baix Llobregat, el Barcelonès i les comarques de sota. A la zona nord, en queden excloses l'Alta i la Baixa Cerdanya i part de l'Empordà. Es poden trobar, però, clapes de iodització en alguns punts de les zones esmentades (Recasens 1996: 322). Es creu que a Barcelona i a les seves àrees d'influència, actualment fora de l'àrea ioditzant, va tenir lloc el fenomen. Així ho demostren els vestigis que en resten, alguns més generalitzats que d'altres: [əsuləját] “assolellat”, [séjə] “cella”, [ɫəntíə] “llentilla”, etc. (Veny i Massanell 2015: 144-145).

Mentre que en balear el fenomen es manté viu, en les zones del Principat presenta una forta recessió a causa de les connotacions negatives que ha tingut des d'antic. Ja al segle XV, les solucions ioditzants són bandejades a les *Regles d'esquivar vocables o mots*

*grossers o pagesívol*s. Pons (1992), en el seu estudi del fenomen a Barberà del Vallès, demostra que només es manté en alguns mots tradicionals i, sobretot, en les persones de més edat.

D'altra banda, l'altre tipus de ieisme que té lloc en el domini lingüístic català —el que és objecte d'estudi del present treball—, és el que s'ha definit a la introducció: La substitució de [ʎ] per [j] amb independència del seu origen etimològic —a partir d'ara, s'utilitza solament el terme *ieisme* per referir-s'hi—. Aquest fenomen no és generalitzat ni acceptat per la GIEC (2016: §4.2.5): “No és acceptable, en canvi, la substitució generalitzada de la lateral palatal per la semivocal palatal; per exemple, la pronúncia de *llàgrima*, *ella* i *coll* com a [j]àgrima, e[j]a i co[j].”. Això no obstant, sí que accepta —només en registres no formals— la iodització en les àrees on és pròpia.

2.2. Estat de la qüestió: estudis del ieisme en català

La majoria d'obres que tracten el ieisme en català ho fan mitjançant observacions generals i hi solen dedicar no més d'una pàgina. Això es deu al fet que la majoria són descripcions del sistema fonètic o fonològic del català: Recasens (1996), Julià Muné (2002), Prieto (2004) i Wheeler (2005), o bé obres de caire dialectal: Veny (1993) i Bibiloni (2016). Sobre aquesta mancança d'estudis complets, Rost Bagudanch (2019: 390) destaca que “para el catalán faltan estudios específicos recientes sobre el mantenimiento de la lateral palatal y/o la existencia de la neutralización”.

Des d'una perspectiva sociofonètica, existeixen estudis del català central en l'obra de Pons (1992) i de Carrera-Sabaté i Borràs-Comes (2023). Tot i que l'objectiu de la primera autora no és l'estudi del ieisme indiscriminat, ja que se centra en la iodització tradicional i en l'apitxament, dona dades sobre l'estat del fenomen en català central (Barberà del Vallès) a partir del comportament dels informants entrevistats. Dues dècades més tard, Carrera-Sabaté i Borràs-Comes elaboren l'estudi que tracta amb més profunditat el fenomen en català central: reaprofitant el corpus de Pons, observen la influència de les actituds i usos lingüístics en la discriminació, percepció i valoració dels dos fonemes palatals en els joves barcelonins.

En altres dialectes, i seguint amb el vessant sociofonètic, Segura (2001) estudia la influència de variables socials en algun dels fenòmens induïts per la pressió de l'estàndard i de l'espanyol, entre els quals hi ha el ieisme en la província d'Alacant, al Baix Vinalopó.

Finalment, Ramírez i Simonet (2018) elaboren un estudi perceptiu de contrastos fonemàtics en el català de Mallorca.

S'exposen, tot seguit, les observacions i els resultats de les obres. D'entrada, la totalitat de la bibliografia coincideix a afirmar tres aspectes bàsics: el ieisme és un fenomen recent, els impulsors són els joves i es dona en zones de més presència de castellà: les urbanes del català central (Barcelona i rodalies) i les laterals: Rosselló, País Valencià i Illes Balears. Sobre aquestes qüestions, Recasens (1996: 324) observa que a principis del segle XX el fenomen era “episòdic, localitzat i variable”, mentre que actualment està força estès en parlants joves i, segons Veny (1993: 30), en les capes més *castellanitzades*.

El ieisme en les àrees laterals: Rosselló, País Valencià i Illes Balears

En rossellonès, el fenomen té com a causa la influència del francès, que no conté /ʎ/ en el seu sistema fonològic (Recasens 1996: 324). Pel que fa al balear, Bibiloni (2016: 141-142) fa una distinció entre el “ieisme intern” i el “ieisme hispanitzat”: el primer s'esdevé a poblacions com Sóller i l'autor l'atribueix a la influència del francès, ja que una part de la població sollerica va participar en l'emigració al sud de França. En canvi, el segon l'explica a causa de la influència de l'espanyol i afirma que s'ha estès de manera quasi completa als joves de Palma i a les seves zones d'influència. A més, l'al·lòfon adoptat no és [j] —el que correspon per defecte en tots els tipus de ieisme que presenta el català—, sinó el propi de l'espanyol: [j] i [ʎ]. Encara dins del balear, en l'estudi perceptiu de Ramírez i Simonet (2018: 647) s'observa que, a Palma, els parlants joves (18 i 35 anys) bilingües català-castellà que tenen com a llengua dominant el català no distingeixen, per norma general, la diferència entre [j] i [ʎ]: “surprisingly, neither the Spanish nor the Catalan-dominant listeners were found to be accurate when discriminating the sounds involved in the [ʎ]-[j] distinction”. Aquest fet, que els mateixos autors qualifiquen de “sorprenent”, demostra la gran incidència que presenta el ieisme en aquesta zona del domini lingüístic en el sector jove i fa pensar que “the phonological representation of Catalan /ʎ/ of our Catalandominant participants includes both [ʎ] and [j]” (Ramírez i Simonet 2018: 647).

Pel que fa al valencià, concretament al Baix Vinalopó, (Segura 2001: 629) observa que el ieisme és generalitzat i que afecta de manera “fulminant” la població jove: “[m]entre que entre els ancians només hi ha ieisme en el 16% de la població comarcal, entre els escolars gairebé no existeix el so [ʎ]. A més a més, el salt entre els ancians i els adults és ben

marcat —uns 58 punts— mentre que la transició entre les generacions més joves només abasta 8 punts”.

El ieisme en el català central

Pel que fa al català central, la investigació de Pons (1992: 546) mostra que “els informadors, tots en l’etapa adulta del procés d’aprenentatge lingüístic, es manifesten, de moment, immunitzats envers aquesta nova tendència ioditzadora”. S’ha de tenir en compte que es tracta d’informants d’L1 català nascuts entre el 1905 i el 1967, els quals van ser entrevistats abans de la publicació de l’obra.

Dues dècades més tard, el ieisme es comença a normalitzar a l’àrea de Barcelona, tal com mostra l’estudi de Carrera Sabaté i Borràs-Comes (2023), on s’observa que, tot i que la majoria dels joves barcelonins discriminen ambdós fonemes, —contràriament a la situació de Palma en Ramírez i Simonet (2018)— no perceben com a estranya, en general, la pronúncia ieista no normativa ([j]ibre per [ʎ]ibre), fet que atribueixen a l’augment de castellà en l’univers adolescent. El grau d’acceptació augmenta amb la freqüència del mot, però la resta de factors lingüístics, com la posició de la lateral dins del mot o l’origen etimològic, no semblen influir-hi.

Tanmateix, l’acceptació no és bidireccional, ja que la pronúncia lleista ([ʎ]ogurt per [j]ogurt) sí que provoca estranyesa entre els informants. Així, es pot parlar d’una tolerància a les solucions ieistes davant de les lleistes i no a l’inrevés, per tant, “no és la similitud articulatòria entre [ʎ] i [j] el que no causa estranyesa en els oients, sinó la recurrència de cada so en el lèxic” (Carrera-Sabaté i Borràs-Comes 2023: 286). Tot i el grau elevat d’acceptació, els parlants capaços de discriminar ambdós fonemes solen determinar com a bona o normativa l’opció amb [ʎ].

Els usos i les actituds lingüístiques incideixen en la discriminació, percepció i ús declarat del tipus de palatal: En primer lloc, els informants que creuen que el català és més fàcil respecte de l’espanyol discriminen millor; en segon lloc, un major coneixement del català implica un major ús declarat de [ʎ]; en tercer lloc, els que tenen més actituds favorables vers el català consideren [ʎ] com a opció bona.

Les actituds també són rellevants a l’hora d’observar la inseguretat lingüística, és a dir, la manca de correspondència entre les solucions valorades com a pròpies i les que es consideren bones: els que tenen les actituds lingüístiques més favorables al català

corresponen als usuaris i defensors de [ʎ] com a opció bona, seguit pels usuaris de [j] que consideren [ʎ] la bona, dels parlants que utilitzen i marquen com a bona [j] i dels que diuen ser usuaris de [ʎ] però marquen [j] com a bona, respectivament. Finalment, en l'estudi s'apunten dues diferències en funció del factor social *gènere*: les dones discriminen millor i consideren més bona la solució [ʎ].

2.3.El ieisme en l'àmbit hispànic

Atès que la influència de l'espanyol ha estat apuntada com a causa important en l'expansió del ieisme en el català, mereix especial atenció observar el fenomen dins l'àmbit hispànic, que ha estat estudiat en profunditat. En l'extensa obra de Gómez i Molina Martos (2013) s'hi troba una recopilació de les investigacions més recents, que tracten el fenomen des de perspectives diverses com la dialectologia tradicional, la geografia lingüística, la sociolingüística i el variacionisme, així com la teoria fonològica i l'adquisició de llengües.

En aquesta llengua, els investigadors s'hi han referit com a un procés de canvi foneticofonològic amb diferent grau de desenvolupament en funció, principalment, de factors geogràfics i socials, tot i que es considera pràcticament completat a la majoria del domini lingüístic. Així, el sistema consonàntic més estès en espanyol ja no conté /ʎ/ (Gómez i Molina Martos 2013: 7).

La progressió del fenomen ha estat ràpida al llarg de l'últim segle, però segons la teoria més acceptada, l'origen dataria del segle XVI als parlars meridionals andalusos (Frago 1993), des d'allà es podria haver estès a altres zones peninsulars i a Amèrica (Penny 2001). A partir del XIX s'hauria generalitzat a Madrid, que hauria actuat com a centre expansor del fenomen. No obstant això, altres autors com Corominas (1953) o Chamorro Martínez (1996) detecten casos de ieisme més antics en la zona de l'Aragó i de la Rioja. Aquesta disparitat d'orígens permetria postular un caràcter policèntric del fenomen, que no tindria un únic focus d'origen, sinó que hauria anat avançant en cada lloc en cas que les condicions haguessin estat propícies (Moreno Fernández 2004: 987).

Moreno Fernández (2004: 984-985) constata el grau d'evolució del fenomen en l'àmbit hispanoparlant en funció de la geografia: Algunes zones rurals de Castella i Lleó, Paraguai, Equador i Bolívia conservarien encara la distinció (1), mentre que hi hauria zones rurals de les Canàries i algunes àrees andines on hi hauria alternança dels dos sons (2). La major part de l'espanyol peninsular, d'Andalusia i d'Amèrica Central presentaria

ieisme generalitzat (3) i, finalment, a Sevilla, a la resta de les Canàries, al Río de la Plata i en zones del Carib, s'imposarien les variants fricatives de la semivocal palatal (4).

2.4. Més enllà de l'espanyol i el català: el ieisme en altres llengües

La situació en les llengües que contenen /ʎ/ presenta una gran variació, però es pot afirmar que en totes, excepte l'aragonès (Alvar 1996, 263-292; Tuten *et al.* 2016: 390), s'hi ha documentat el fenomen. L'única que ha eliminat completament l'oposició fonològica¹ és el francès, procés que es generalitza a partir del segle XIII, amb la ciutat de París com a centre expansor (Bruña Cuevas 2003) i que es conclou al XX. Pel que fa a la resta, la situació és més complexa.

Tot seguit s'esmenta la situació en la resta de llengües romàniques. Pel que fa al gallec, és considerat un fenomen recent i amb una expansió extremadament ràpida —a partir dels anys 70-90, coincidint amb l'èxode rural—. Afecta sobretot nuclis urbans i parlants joves, i s'apunta com a causa important la influència de l'espanyol (Dubert 2013); la situació és semblant en gallec-asturià, asturià i lleonès (García de Diego 1978), en què el ieisme sorgeix com a fenomen a part de la iodització tradicional que ja presenten aquestes últimes llengües. En el cas del portuguès europeu, es considera que generalment es manté la distinció (Vasconcelos Monteiro 2012; Ossenkop 2014), però hi ha parlants que poden emprar l'al·lòfon [j] indistintament amb la lateral. Tanmateix, en portuguès del Brasil que es detecta el fenomen ja d'antic: En l'estudi d'Oliveira (1983: 78-82) es dona compte, a partir d'obres teatrals, de ieisme en la parla dels negres al segle XVI, tot i que la seva presència actualment no s'ha estès més enllà dels estrats socials baixos, per la qual cosa no es tracta d'un fenomen de canvi en curs com en la majoria de llengües romàniques, sinó que es concep com a variació estable amb la funció de marcador social baix de zones com Minas Gerais i São Paulo (Maciel dos Santos i Chaves 2012; Zampaulo 2015). En l'italià, també es documenta en alguns dialectes del centre i del sud, tot i que és escàs (Loporcaro 2013; Guazzelli 2015) i Wheeler (2005: 35) en dona compta en el romanès.

També és present en llengües no romàniques: en hongarès (Wheeler 2005: 35) i en basc, fenomen molt recent —documentat a partir del 1970—, sobretot en zones urbanes com Donostia-Sant Sebastià (Oñederra 2012), però que s'ha estès en els últims anys fins i tot en les zones no urbanes més bascòfones. L'estudi sociofonètic de Beristain (2020) apunta

¹ Bruña Cuevas (2003: 49) detecta rastres de la lateral palatal en el francès de Perpinyà, fet que atribueix a la influència del català.

l'espanyol com a causa important: el factor que més incideix en l'estudi és la *llengua dominant*. No incideix l'edat d'adquisició, sinó l'ús actual: els bilingües dominants en espanyol són més ieistes, independentment de la llengua que hagin après abans.

2.5. Causes del ieisme

2.5.1. Factors interns

Els canvis foneticofonològics poden ser causats per un conjunt de factors, externs i interns, que es poden interrelacionar entre si. En el cas del ieisme, d'una banda, existeixen factors interns que explicarien el fenomen: segons la teoria de la hiperarticulació i hipoarticulació (Lindblom 1900), tot parlant busca la producció del missatge amb el mínim esforç possible, així, en presència de dos al·lòfons semblants, el parlant escollirà la variant més relaxada sempre que la informació transmesa no es vegi compromesa. És el cas de [ʎ] i [j]: mentre que per articular la semivocal palatal només es necessita una constricció feble entre els articuladors, en el cas de la lateral (alveolo)palatal el dors de la llengua ha de fer contacte amb el paladar (Recasens 1996: 317), la qual cosa suposa una dificultat afegida. Conjuntament amb l'explicació articulatòria, Recasens (2014) també apunta la similitud perceptiva com a causant del ieisme. Aquesta similitud perceptiva és defensada per Ohala (1986), que suposa l'existència de canvis fònics perquè els oients malinterpreten allò que senten a causa de restriccions auditives.

A tots aquest factors s'ha de sumar el poc rendiment fonològic que tenen aquestes dues consonants a causa de l'escassetat de mots que es distingeixin només per aquest fonema (*ai* [interj.]-*all*, *gai-gall*, *ui* [interj.]-*ull*), la qual cosa s'ha vist que pot contribuir, també, al desencadenament d'un procés d'aquest tipus (Labov: 1994: 349-370).

2.5.2. Factors externs

Si bé és evident que en la majoria de les llengües el ieisme es pot explicar com un fenomen intern perquè es detecta en llengües allunyades entre si (vg. §2.4), la influència d'una L2 que no conté /ʎ/ en el seu sistema fonològic (el castellà) s'ha apuntat com a causa en estudis del català (Veny 1993: 30; Bibiloni 2016: 142; Carrera-Sabaté i Borràs-Comes 2023: 297), el gallec (Dubert 2013; Vidal Figueroa 1978) o el basc (Beristain 2020), en què els parlants més ieistes són els més castellanoparlants. Sobre aquest aspecte, Carrera-Sabaté i Borràs-Comes (2023) fan notar que un major ús declarat del català i actituds positives vers aquesta llengua influeixen en el manteniment de la lateral palatal així com

en la discriminació i percepció. Així mateix, en Ramírez i Simonet (2018) els bilingües dominants en espanyol discriminen pitjor que els dominants en català.

Tanmateix, alguns investigadors mostren reticència a l'hora de defensar el contacte de llengües com a causa del ieisme i postulen que l'existència del fenomen en la majoria de llengües romàniques n'és gairebé un fet predictor: En paraules de Bybee (2015: 37, 249), si un canvi pot explicar-se sense recórrer al contacte, és molt probable que no sigui degut a aquest. En el cas del gallec, Regueira (2009: 157) es mostra prudent a l'hora de parlar de la influència del castellà, però Dubert (2013: 40) defensa que “el yeísmo es una innovación originada por interferencia del castellano”.

2.5.2.1. Castellanització i usos lingüístics d'adolescents catalans

Moltes zones del domini lingüístic català presenten un fort contacte interlingüística amb el castellà. A Catalunya, el castellà cada cop és més present en les zones més urbanes i en el sector jove; amb les onades migratòries, en els últims tres segles la xifra de catalans autòctons s'ha reduït dràsticament, d'un 95% a un 31,3% (Vila 2016). Els immigrants tendeixen a establir-se en zones castellanoparlants (Huguet i Janés 2008), la qual cosa en limita l'exposició al català. Tot i que en força casos aprenen i, fins i tot, transmeten el català als seus fills, això no és sempre així². Al seu torn, la població autòctona sovint els transmet el missatge que el català no és prou útil, perquè tendeix a recórrer al castellà quan sospita que l'interlocutor és forà, segons la norma de convergència lingüística (Vila i Galindo 2012; Boix i Fuster 2012). Tot plegat redueix encara més les possibilitats d'aprenentatge del català dels nouvinguts i crea un entorn castellanitzant.

Pel que fa als usos lingüístics dels joves de Barcelona, les últimes dades mostren que l'ús habitual del català ha patit una davallada en els darrers anys: la llengua d'ús habitual del jovent ha passat a ser del 35,6% l'any 2015 a un 28,4% l'any 2020 (EULC 2020, Ajuntament de Barcelona). L'adolescència és una etapa clau en què es forja la identitat lingüística i, alhora, coincideix amb un canvi d'usos lingüístics per part dels catalans (Bretxa i Riera 2014; Rosselló i Peralta i Ginebra Domingo 2015), en què s'observa sovint més presència del castellà (Vila et al. 2020), tant en l'àmbit de relació entre companys com en l'àmbit de consum cultural. En el pas de la primària a la secundària, els dominants en català cada cop són més bilingües, mentre que els prèviament bilingües passen a fer ús

² L'aprenentatge del català per part dels immigrants depèn de múltiples factors, entre els quals hi ha l'ètnia: vg. Trenchs-Parera (2013) per a les diferències entre ètnies a l'hora d'aprendre i adoptar el català.

exclusiu del castellà. El català pot quedar relegat, doncs, en l'àmbit acadèmic alumne-professor.

3. MARC TEÒRIC

En aquest apartat es presenta el model emprat en el treball per formalitzar les dades obtingudes, conjuntament amb algunes consideracions sobre el canvi foneticofonològic i el paper que hi pren la percepció.

3.1.El model de la sociolingüística variacionista

El model emprat en aquest treball és la sociolingüística variacionista, que analitza l'heterogeneïtat de la llengua i el canvi lingüístic com a fets clau i naturals en tot sistema lingüístic, i demostra que aquesta heterogeneïtat no és aleatòria, sinó que està reglada: la variació i el canvi lingüístic depenen de factors lingüístics, estilístics i socials.

Els principis del model es remunten a mitjan segle XX, principalment a través de les investigacions del lingüista nord-americà William Labov: amb el seu treball pioner *The Social Stratification of English in New York City* (1996), on analitza el comportament del fonema /r/ en els parlants de Lower East Side de la ciutat de Nova York, s'estableixen els fonaments metodològics i teòrics del camp.

El model determina una variable dependent que varia en funció de variables independents, les quals incideixen en la seva freqüència d'aparició i poden ser externs o interns. Les opinions subjectives dels parlants, és a dir, la seva percepció, també són clau en el model per observar la direcció d'un canvi lingüístic.

La tècnica de recopilació de dades és l'entrevista sociolingüística. Labov (1996) proposa, en una gradació de més informal a menys, els següents tipus o parts d'entrevista: (1) la conversa lliure, en què l'informant té la llibertat de parlar d'allò que vulgui; (2) l'entrevista semidirigida, en què es proposen temes flexibles a l'informant o bé (3) la dirigida, que consta de temes fixos; finalment, (4) la lectura de textos, de llistes de paraules i de parells mínims. No obstant això, l'espontaneïtat mai no serà plena dins del context d'entrevista: és el que Labov va anomenar *paradoxa de l'observador*, que fa referència a la necessitat d'observar la parla en un context el més fidel possible a la realitat però l'impediment que suposa que el parlant se senti condicionat per l'observació i augmenti l'atenció cap a la parla. Per aconseguir una major espontaneïtat, dins del context d'entrevista caldrà plantejar preguntes que impliquin l'informant i que portin emocions associades.

3.2. Factors socials implicats en el canvi lingüístic

3.2.1. L'edat

L'edat s'ha mostrat com un factor rellevant en el canvi lingüístic: sovint, els joves són els impulsors de les innovacions (Labov 2001). L'adolescència actua com una comunitat de parla o microgrup, ja que en aquesta etapa s'aguditza la percepció social i la parla s'allunya del model familiar, tot incrementant les innovacions que valoren pròpies de la franja i rebutjant les formes que es consideren allunyades (Caravedo 2014). Seguint aquesta línia sobre la relació entre llengua i identitat en l'adolescència, Eckert (1989) examina les pràctiques lingüístiques dels adolescents i observa com s'utilitzen les variants lingüístiques per afirmar la seva pertinença a un grup social determinat. Compara dos grups: els *jocks* i els *burnouts*. Els *jocks*, provinents de les classes més benestants, amb una actitud proactiva en les activitats escolars i bon rendiment, tendeixen a utilitzar formes lingüístiques més properes a l'estàndard, amb una pronunciació i gramàtica que reflecteixen el conformisme amb les normes escolars. D'altra banda, els *burnouts* utilitzen formes no estàndard, amb argot i pronunciació relaxada, tot reflectint el seu rebuig a l'autoritat i les normes establertes.

Aquesta actitud innovadora dels joves és palesa en diversos estudis sociofonètics del ieisme en què es constata que els adolescents en són els impulsors. Per al català, l'estudi sociofonètic de Segura (2001) demostra que el ieisme afecta de manera fulminant els joves i observa un tall generacional entre els ancians i els adults.

En l'àmbit hispànic, hi ha diversos estudis que constaten la major presència del fenomen en els parlants joves: Torres et al. (2013) en l'espanyol de Barcelona, Espejo Olaya (2013) a Bogotá, Escobar (1978) al sud-est de Perú i Paredes (2013) a La Jara, en què s'observa un tall generacional: "Los cuarenta años marcan un hiato en el que los usos lingüísticos de los hablantes se bifurcan en sentido antagónico" (pg. 13). També s'ha mostrat significativa l'edat en els al·lòfons de la semivocal: A Buenos Aires, els joves adopten els al·lòfons fricatius sords, que són els més innovadors (Fontanella de Weinberg 1987); en canvi, en Paredes (2013) l'al·lòfon més innovador és més freqüent en parlants de més edat, la qual cosa és justificada per l'autor com a voluntat dels joves a apropar-se al model "de las urbes, cuyas hablas son consideradas más prestigiosas" (pg. 10).

3.2.2. El gènere

El gènere és una variable que presenta controvèrsia als estudis variacionistes, ja que les dones poden adoptar una actitud innovadora o bé conservadora depenent del context social i les dinàmiques de poder que es donin en la comunitat. En l'estudi de Labov (1966), les dones a Nova York són sovint les primeres d'adoptar formes lingüístiques innovadores associades amb el prestigi social. Les dones de classe mitjana, en particular, tendien a utilitzar més les variants lingüístiques considerades prestigioses. En canvi, Trudgill (1972) observa que les dones de Norwich són més propenses a utilitzar formes estàndard de l'anglès per projectar una imatge de respecte i educació, la qual cosa s'interpreta com una tendència conservadora per complir amb les normes socials de prestigi.

En els estudis del ieisme en l'àmbit hispànic les dones solen ser més innovadores. Les dones són més ieistes en l'espanyol de Barcelona en l'estudi de Torres et al. (2013), també ho són a la Jara en l'estudi de Paredes (2013: 6), en el qual també adopten els al·lòfons més innovadors, els prepalatals: “el comportamiento de los hablantes es diferente según el sexo: en los hombres la realización mayoritaria es la mediopalatal mientras que entre las mujeres las más frecuentes, a veces incluso las únicas, son las realizaciones adelantadas prepalatales”.

3.2.3. La influència de la L2

El bilingüisme s'ha vist com un element que pot ajudar a l'avançament de la innovació en un sistema que no la presenta en un inici o, per contra, pot explicar la ralentització dels canvis lingüístics (Enrique Arias 2010). Els canvis que impliquen recategorització fonològica s'expliquen només quan el contacte de llengües és molt elevat, atès que la fonologia és un dels àmbits més estables de la llengua i es mostra resistent al canvi per contacte (Winford 2005: 387).

Aquesta variable s'ha mostrat significativa en diversos estudis sociofonètics del ieisme. Els bilingües dominants en espanyol són més ieistes en l'estudi de Beristain (2020) en el basc, també en Rost Bagudanch i Blecua Falgueras (2017) en l'espanyol de Mallorca.

3.3. La subjectivitat dels parlants

En el marc de la sociolingüística variacionista, factors cognitius com la percepció són clau per entendre els canvis lingüístics, ja que incideixen en la producció. Segons Janson (1983: 24) “the variation and change occur not only in production but also in perception”.

La perepció és el mecanisme cognitiu del parlant que entra en joc davant de la variació, ja que s'escullen o es rebutgen les formes en funció de valoracions subjectives, partint del component afectiu (Scumann 1997); no sempre es tria, doncs, la variant més freqüent ni tampoc la normativa —normativa entesa com a forma acceptada institucionalment— però dins d'aquestes tries no aleatòries sí que existeix un sentit normatiu, que es respecta col·lectivament (Caravedo 2014). El parlant mai no actua individualment sinó que sempre pertany a un grup o una comunitat. Existeix una tendència humana de voler ser com els altres: les neurones mirall, que expliquen el funcionament de l'empatia, també són presents en la naturalesa comunicativa i social. Segons Tomasello (2008: 282), el parlant busca connectar d'una forma més íntima amb la seva comunitat, i ho fa convergint cap a la seva parla.

4. PREGUNTES DE RECERCA

Tenint el compte el que ha estat exposat, el treball es proposa respondre les següents preguntes de recerca relacionades amb el ieisme:

És sabut que la variació i el canvi lingüístic es poden veure motivats per factors interns (Labov 1994) i externs (Labov 2001). En relació amb els factors interns, el ieisme podria afectar de manera irregular el lèxic, ja que en la majoria canvis fònics la forma innovadora no incideix en tots els mots de manera regular sinó que el fenomen pot presentar un diferent grau d'ocurrència en funció de les variables lingüístiques: és el que s'anomena canvi lèxic (Carrera-Sabaté 2000).

1. Les variables lingüístiques *nº de síl·labes, posició de [ʎ], qualitat vocàlica i tonicitat de la vocal anterior i posterior, etimologia i categoria gramatical* incideixen en el ieisme?

En cas de ieisme, els al·lòfons que adopta /j/ varien en funció de factors posicionals. Com esmenta Recasens (2014: 133-135), /j/ pot adoptar al·lòfons més tensos, fins i tot africats en posició inicial. L'africada prepalatal [d͡ʒ] es tracta d'una variant dialectal en posició inicial absoluta que “té lloc ocasionalment en algunes zones del B. Aragó (Rafel 1981) i del valencià (Navarro Tomás i Sanchis Guarnier 1934)” (Recasens 1996: 297). Aquest al·lòfon, però, sí que té més pes en zones de l'espanyol meridional i d'Amèrica (Moreno Fernández 2004).

2. L'al·lòfon de la semivocal és l'esperable per al català central o n'hi ha d'altres relacionats amb el contacte amb l'espanyol, de tipus africats prepalatals [d̪ʒ]? Hi incideixen les variables lingüístiques relacionades amb la tensió articulatòria?

En relació amb els factors externs, la influència d'una L2 que no conté /ʎ/ en el seu sistema fonològic s'ha vist com a factor impulsor del fenomen (vg. §3.2.3) en el cas de diverses llengües: per al català, Veny (1993: 30), Bibiloni (2016: 142), Carrera-Sabaté i Borràs-Comes (2023: 297); per al gallec, Vidal Figueroa (1978) i per al basc, Beristain (2020). L'edat sovint s'ha mostrat significativa en el fenomen (vg. §3.2.1), ja que nombrosos estudis constaten que els joves en són els impulsors i en el context sociolingüístic català, s'interrelaciona amb un major grau de contacte amb el castellà (Vila et al. 2020). Hi ha estudis que detecten, fins i tot, un tall generacional: Segura (2001) en el català al Baix Vinalopó o Paredes (2013) en l'espanyol de La Jara. En relació amb el gènere, alguns estudis del ieisme en l'àmbit hispànic observen un comportament innovador del gènere femení (De los Heros 2001 a Perú o Paredes 2013 a La Jara) (vg. §3.2.2). En relació amb tots aquests factors:

3. Les variables socials *edat*, *ús del català* i *gènere* incideixen en la producció de [ʎ] i [j]?

Les variants lingüístiques sovint tenen associacions de prestigi o estigmatització. En contextos formals, els parlants poden preferir variants considerades de més prestigi social per projectar una imatge de competència i professionalitat (Eckert 2000). En contextos informals, les variants que s'allunyen del prestigi poden predominar per reflectir identitat i solidaritat de grup.

4. Hi ha diferències en el grau de ieisme entre dos contextos comunicatius de diferent formalitat, l'elicitació de mots (+ formal) i l'entrevista semidirigida (- formal)?

En tant que la producció i la percepció són part de la mateixa realitat lingüística i sociolingüística dels parlants (Caravedo 2014), i sobretot tenint en compte que no són simètriques, és clau tenir informació sobre la percepció relacionada amb la subjectivitat dels parlants:

5. Com es discriminen [ʎ] i [j]? Com es valoren les pronúncies ieistes i lleistes no normatives? I els al·lòfons de africats [d̪ʒ]? Les variables socials i lingüístiques de mot incideixen en la discriminació i percepció?

5. METODOLOGIA

5.1. *El corpus*

Per a la part de producció, s'ha elaborat un corpus format per 92 mots que inclouen [ʎ]³ classificats en funció de les variables següents:

1. Freqüència del mot
2. Categoria gramatical (nom, adjectiu, verb)
3. Nombre de síl·labes (1, 2, 3)
4. Punt d'articulació de la vocal anterior o posterior (velar, central, palatal)
5. Tonicitat de la vocal anterior o posterior (tònica, àtona)
6. Posició de [ʎ] en el mot (principi, intervocàlica, final)
7. Posició de [ʎ] en la síl·laba (obertura o coda)
8. Origen etimològic (ioditzant o no ioditzant)

En el corpus s'hi han inclòs distractors per dissimular l'objecte d'estudi i evitar autocorreccions. Per tal de determinar la freqüència de cada mot, s'ha consultat el *Diccionari de Freqüències* (1996) i el *Vocabulari bàsic infantil i d'adults* (1982) i per al tractament estadístic posterior, s'han classificat els mots en 4 grups en funció de la freqüència.

5.2. *Procediment d'obtenció de dades*

L'obtenció de dades, que ha estat enregistrada, s'ha dut a terme presencialment en un lloc tranquil, en la majoria dels casos a casa de l'informant, per tal de crear un ambient còmode i que l'expressió fos més relaxada. Primerament, s'ha demanat a l'informant l'elicitació dels 92 mots del corpus a partir d'imatges que representen el concepte o l'objecte. En cas de dificultat, l'entrevistadora ha proposat sinònims per tal d'ajudar en l'elicitació; tot i així, en alguns casos no s'han pogut obtenir la totalitat d'ocurrències, sobretot en els informants joves, els quals presenten una manca de vocabulari respecte de les generacions adultes.

5.3. *L'entrevista semidirigida*

Seguint els postulats de Labov (1996) sobre la formalitat de la parla en funció dels diferents tipus d'entrevista, s'ha dut a terme una entrevista semidirigida per observar possibles diferències d'ocurrència de ieisme en un estil de parla menys formal i més

³ Vg. Annex 3. *Mots del corpus en funció de variables lingüístiques*

espontani. S'ha preguntat a l'informant sobre temes quotidians i distesos (rutines, aficions, records de la infància i receptes de cuina) amb total llibertat de tractar altres temàtiques.

5.4. Anàlisi de la subjectivitat dels parlants

Per analitzar la subjectivitat dels parlants, s'ha elaborat un test de percepció que té com a referència el model emprat en els estudis de Pons (1992) i de Carrera-Sabaté i Borràs-Comes (2023). El test consta de 8 mots aïllats⁴, que l'informant ha hagut de sentir amb tres pronúncies diferents: [ʎ], [j] i [d͡ʒ] (en posició final, el contrast només s'ha donat entre [ʎ], [j]). Els mots contenen els tres al·lòfons en diferents posicions (inicial, intervocàlica i final), són de diferents síl·labes (1, 2, 3) i presenten diferents orígens etimològics (ioditzant o no ioditzant): *llumeta*, *lluïtar*, *llum*, *despul·lo*, *mullo*, *al·darull*, *genoll* i *ull*. L'informant ha hagut de respondre les preguntes següents:

1. La pronúncia dels mots és igual o diferent?

En cas que l'informant discrimini:

2. Quina és la forma bona?
3. Quina és la forma pròpia?
4. Quina és la forma que pertany a la teva zona dialectal?
5. N'hi ha alguna que atribuiries a algun grup generacional en concret (adults, joves...)?

5.5. Els informants

5.5.1. Caracterització dels informants

S'han escollit 30 informants de diferents poblacions del Maresme. Cap d'ells presenta problemes de pronúncia ni defectes auditius. Per fer-los coincidir amb una situació vital i amb un context sociolingüístic i històric equivalents, s'han considerat les 5 franges d'edat següents: 12-18, 19-24, 25-34, 35-54 i 55-75, dins les quals hi ha un nombre equivalent d'homes i de dones.

Tots ells tenen com a llengua inicial (L1) el català, és a dir, ambdós pares són catalans. Mitjançant una enquesta prèvia, es pregunta a l'informant sobre el gènere, la data i el lloc de naixement, el de més anys de residència, les estades fora de Catalunya i el lloc de naixement dels pares. Els informants, que apareixen anonimitzats, se'ls ha atribuït un identificador de l'1 al 30 (vg. *Annex 1* per a la caracterització de cadascun d'ells).

⁴ Vg. *Annex 2. Mots del test de percepció*.

5.5.2. Ús del català dels informants

Per tal de determinar la variable *ús del català*, s'ha dut a terme una enquesta de consum i usos lingüístics⁵ en què s'ha preguntat per l'ús i el consum del català respecte del castellà en diversos àmbits (familiar, social i laboral). Per a l'elaboració, s'ha pres com a base el qüestionari de Lasagabaster i Huguet (2007) —adaptat de Baker (1992)— modificada i adaptada segons els objectius del treball.

En total, consta de 23 ítems i les respostes són d'escala Likert. Per exemple, per a la pregunta: *Quina llengua parles a la feina?* L'informant pot triar una de les següents respostes possibles: (1) *català*, (2) *més català que castellà*, (3) *igual català i castellà*, (4) *més castellà que català* o (5) *castellà*. Per codificar les respostes, posteriorment s'ha atorgat un percentatge a cada casella, que va del 0% al 100% en funció de l'ús del català respecte del castellà. Així, si és (1) només català, el percentatge és 100%, seguit de (2) més català que castellà, amb un 75% i així progressivament. Posteriorment, s'ha extret el percentatge mitjà de cada informant i, per facilitar l'estadística, s'han classificat en 3 grups: ús alt, ús mitjà i ús baix.

5.6. Tractament de les dades

5.6.1. Anàlisi acústica

En els casos en què els al·lòfons no s'han pogut caracteritzar des d'un punt de vista auditiu, s'ha recorregut al programa d'anàlisi acústica PRAAT (Boersma and Weenink 2009).

5.6.2. Anàlisi qualitativa i quantitativa

Es dedica un apartat d'anàlisi qualitativa (vg 6.1) per recollir alguns comentaris espontanis que fan els informants al llarg de l'entrevista i algunes observacions sobre l'entrevista semidirigida.

Per a l'anàlisi estadística de les dades obtingudes, que s'ha dut a terme amb el programa RStudio, s'ha assignat un codi a les variables independents. En cas de les variables categòriques, s'ha fet una anàlisi de la variància (ANOVA) i en cas de les graduals, s'ha fet una anàlisi de regressió lineal. S'ha valorat la significació estadística dels fenòmens amb el valor P.

⁵ Vg. Annex 2. *Enquesta d'usos i consum lingüístics*.

6. DESCRIPCIÓ DELS RESULTATS

6.1. Resultats qualitatius

L'entrevista semidirigida només s'ha analitzat qualitativament a causa de la diversitat de la mostra. Els mots obtinguts en l'entrevista semidirigida permeten observar que en aquest context de parla més relaxat, el ieisme s'incrementa en alguns informants respecte del context d'elicitació de mots en el corpus, però mai a la inversa. També es fa palesa una gran de variació intralocutor: hi ha informants que alternen [ʎ] i [j] en mots diferents sense cap tipus de patró aparent, o bé produeixen més d'un cop un mateix mot amb les dues pronúncies. Per tal d'il·lustrar aquesta variació lliure en l'entrevista semidirigida, tot seguit se'n presenten dos casos mitjançant taules (les caselles marcades en verd indiquen els casos de variació lliure estricta, és a dir, un mateix mot pronunciat amb [ʎ] i [j]).

En primer lloc, es presenta el cas de l'informant I.14, un home de 62 anys resident al centre de Mataró, que no presenta cap ocurrència de ieisme al corpus però, en canvi, en l'entrevista presenta força alternança.

Taula 1. Variació lliure en entrevista semidirigida (informant I.14)

Mots per ordre d'obtenció	[ʎ]	[j]
<i>llevo</i>	x	
<i>llavons</i>		x
<i>dilluns</i>	x	
<i>treballar</i>		x
<i>llar</i>	x	
<i>allò</i>		x
<i>reculls</i>	x	
<i>reculls</i>		x
<i>llit</i>	x	
<i>llevar-se</i>	x	
<i>parella</i>		x
<i>llavons</i>		x
<i>Ripollès</i>	x	
<i>llavons</i>		x
<i>senzilles</i>	x	
<i>paella</i>	x	
<i>allò</i>		x
<i>llavons</i>	x	
<i>filla</i>	x	
<i>allò</i>		x

Seguidament, s'il·lustra el cas de l'informant I.4, un home de 24 anys de Vilassar de Mar, que presenta ieisme residual al corpus (11,11%) però en aquest context presenta força alternança i variació lliure.

Taula 2. Variació lliure en entrevista semidirigida (informant I.4)

Mots per ordre d'obtenció	[ʎ]	[j]
<i>treballar</i>	x	
<i>llit</i>	x	
<i>llavors</i>		x
<i>allò</i>		x
<i>allà</i>		x
<i>ells</i>	x	
<i>allò</i>	x	
<i>allà</i>		x
<i>nivell</i>	x	
<i>ballen</i>		x
<i>treballs</i>	x	
<i>treball</i>	x	
<i>pollastre</i>	x	
<i>tallo</i>		x
<i>vermell</i>		x
<i>allà</i>	x	
<i>allà</i>		x

Aquesta alternança sense patró aparent també es fa palesa en el corpus, aquest cas quasi exclusivament en parlants joves. Tot seguit es presenta aquest comportament en una informant (I.29) resident a Alella, de 18 anys.

Taula 3. Alternança en l'elicitació de mots del corpus (informant I.29)

Mots	[ʎ]	[j]	[ji]
1. <i>lluç</i>			x
2. <i>all</i>	x		
3. <i>llet</i>		x	
4. <i>llegums</i>	x		
5. <i>llenties</i>		x	
6. <i>llimona</i>	x		
7. <i>llop</i>	x		
8. <i>poll</i>	x		
9. <i>grill</i>	x		
10. <i>gall</i>	x		
11. <i>lloro</i>	x		
12. <i>lloret</i>		x	

13. conill	x		
14. conillet	x		
15. cavall	x		
16. cavallet	x		
17. cavallot	x		
18. lleona	x		
19. abella	x		
20. llum			x
21. llumeta			x
22. lloc			x
23. llit	x		
24. llitet		x	
25. llaç	x		
26. llac	x		
27. llar	x		
28. full	x		
29. ball	x		
30. tall	x		
31. lluna			x
32. lluneta			x
33. llibre			x
34. llapis	x		
35. dilluns		x	
36. millor		x	
37. paller			
38. billar	x		
39. palla		x	
40. olla	x		
41. fulla	x		
42. matoll		x	
43. vermell	x		
44. mirall	x		
45. llibreta		x	
46. tovalló	x		
47. collaret	x		
48. aldarull	x		
49. aiguamoll	x		
50. aparell	x		
51. imparell	x		
52. escampall	x		
53. encenall	x		
54. coll	x		
55. ull	x		
56. ullet	x		
57. llengua		x	
58. llavis	x		

59. <i>cella</i>	x		
60. <i>genoll</i>	x		
61. <i>aixel·la</i>		x	
62. <i>fill</i>	x		
63. <i>ell</i>	x		
64. <i>vell</i>	x		
65. <i>vellet</i>	x		
66. <i>vella</i>		x	
67. <i>lleig</i>		x	
68. <i>llis</i>			x
69. <i>llarg</i>		x	
70. <i>llegir</i>		x	
71. <i>lluitar</i>		x	
72. <i>lligar</i>		x	
73. <i>mullar</i>	x		
74. <i>treballar</i>	x		
75. <i>despullar</i>		x	
76. <i>aïllar</i>		x	
77. <i>allunyar</i>		x	
78. <i>bellugar</i>			
79. <i>allisar</i>		x	
80. <i>acollir</i>		x	
81. <i>callo</i>	x		
82. <i>calli</i>	x		
83. <i>ballo</i>	x		
84. <i>balla</i>	x		
85. <i>balli</i>	x		
86. <i>ballarà</i>		x	
87. <i>endolleu</i>	x		
88. <i>recullo</i>	x		
89. <i>despullo</i>	x		
90. <i>treballa</i>	x		
91. <i>badalla</i>		x	
92. <i>bullirà</i>		x	

A més, alguns informants manifesten valoracions i opinions diverses, les quals són molt valuoses per caracteritzar el fenomen. En la prova de percepció, en preguntar per la forma pròpia, la informant I.29, la qual ens ha servit en l'anterior apartat per caracteritzar l'alternança en el corpus, és conscient que alterna i manifesta:

“Depèn del dia, puc dir les dues”

Al final de l'entrevista, l'informant I.4, jove de 18 anys de Vilassar de Mar parcialment ieista, fa una consideració que es vincularia amb un cert prestigi del ieisme:

“És millor pronunciar la *ll* en *i* perquè queda més dissimulat, no com fan els espanyols que pronuncien *l* final, com *Sabadell*”

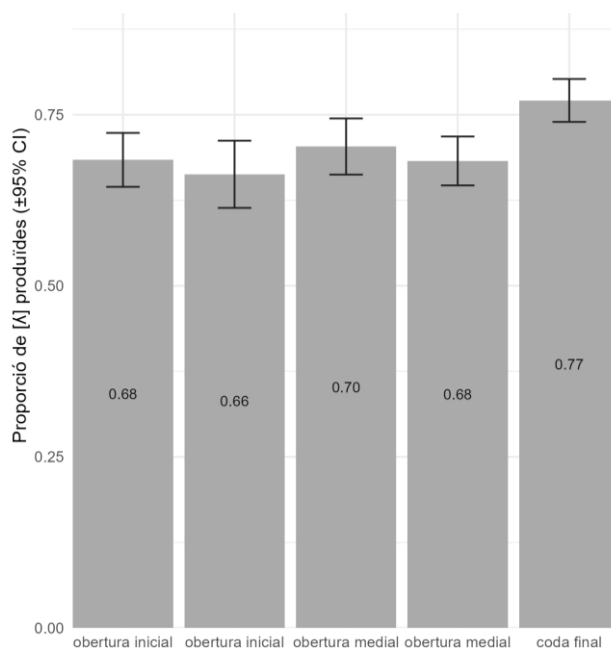
6.2. Producció

6.2.1. Ieisme i variables lingüístiques

6.2.1.1. Posició i condició sil·làbica de [ʎ]

El ieisme es manifesta significativament en la posició inicial (*llibreta*) i medial (*dilluns*) respecte de la final (*vell*) ($p = 0,000$) (vg. Gràfic 1): [ʎ], per tant, es manté clarament en posició final de mot o coda⁶. Sobre aquest aspecte, és rellevant observar un patró que es repeteix idènticament en un grup de parlants: en els informants (I.17; I.6; I.23⁷) en què gairebé no hi ha rastre de [ʎ] (joves de 12, 19 i 25 anys), les úniques ocurrences d’aquest so es donen en posició final.

Gràfic 1. Producció de [ʎ] en funció de posició i condició sil·làbica

⁶ En posició final de mot, hi ha dues variables que s’interrelacionen: 1. *posició final/coda* i 2. *tonicitat*: la vocal anterior de tots els mots que tenen una lateral final és tònica.

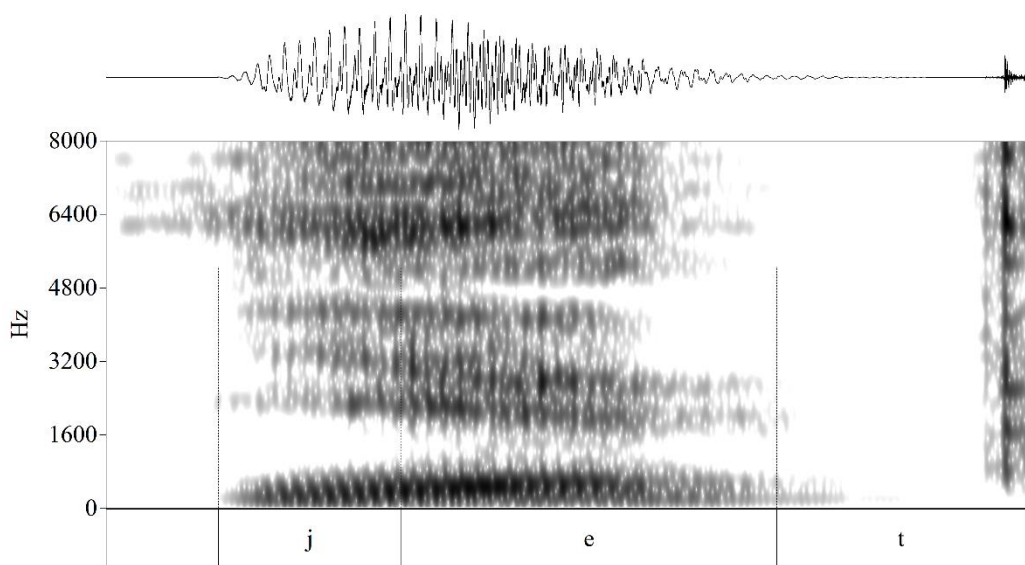
⁷ vg. Annex 1. Informació dels informants.

Tota la resta de variables lingüístiques tingudes en compte (*qualitat vocàlica anterior i posterior, tonicitat, categoria gramatical i etimologia*⁸) no presenten diferències estadísticament significatives en la producció de [ʎ].

6.2.2 Al·lòfons i variables lingüístiques

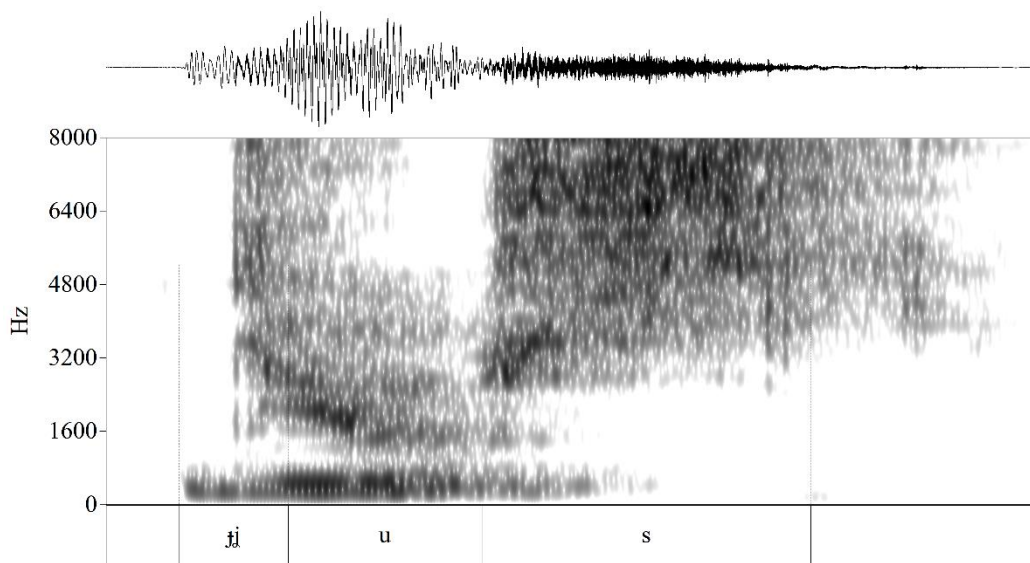
En cas de ieisme, s'obtenen al·lòfons semivocàlics [j] i africats, tant palatals [ʝ] com prepalatals [d͡ʒ]. Tot seguit es presenten exemples acústics d'aquestes tres consonants:

Imatge 1. Al·lòfon [j]

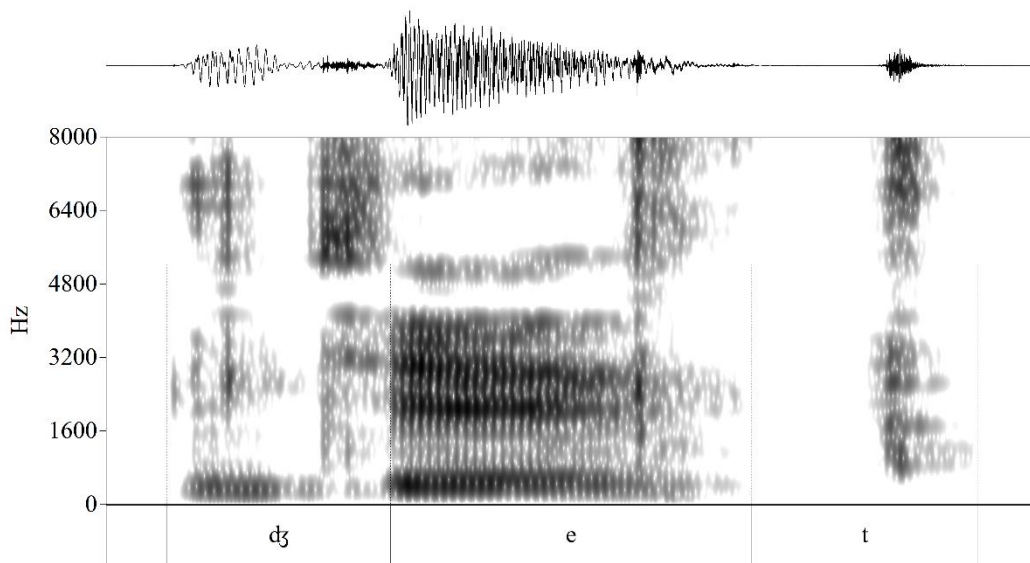

Imatge 2. Al·lòfon [ʝ]

⁸ Sobre l'etimologia, cal matisar: sí que hi ha diferències significatives, però s'interrelacionen directament amb la variable *posició de [ʎ]*. Els mots no ioditzants provinents de L- inicial (*llibreta*) presenten significativament més ieisme que els ioditzants provinents de -C'L- / -G'L- (*ull*). Aquest resultat és el contrari del que hom pot esperar: els mots que tradicionalment s'havien pronunciat amb iod haurien de presentar més ieisme. Aquest resultat, però, s'explica perquè els mots no ioditzants del primer grup esmentat sempre contenen [ʎ] en posició inicial (*lluna*) i, en canvi, els del segon grup, els quals ioditzen, gairebé sempre contenen [ʎ] en posició final (*vermell*) i, com hem vist, aquesta variable posicional és l'única que incideix significativament en el fenomen: la posició final protegeix la lateral.

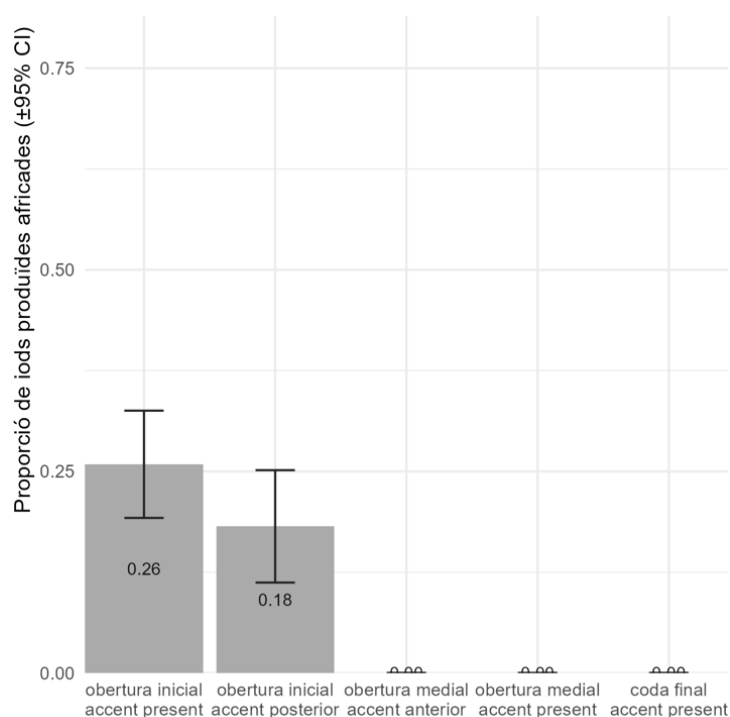
Imatge 3. Al·lòfon [d̪]

6.2.2.1. Posició de [ɫ] en el mot

Els al·lòfons africats de la semivocal només apareixen en posició inicial de mot (*llibre*), mai en final (*escampall*) ni en medial (*dilluns*) ($p = 0,000$) i, tot i que en aquesta posició l'africació és més freqüent quan va precedida de vocal tònica, com s'observa en el Gràfic 2, aquest valor no és significatiu ($p = 0,548$).

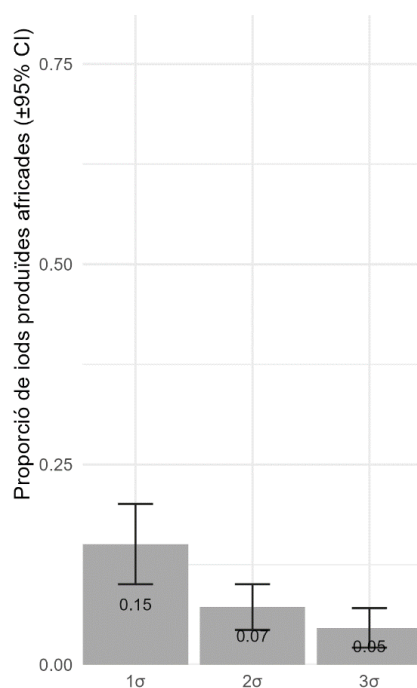
Gràfic 2. Africació en funció de posició en el mot i de tonicitat

6.2.2.2. Nombre de síl·labes del mot

Pel que fa al nombre de síl·labes, els mots més curts propicien l'africada (vg. Gràfic 3), però les diferències només són significatives entre els mots monosil·làbics (*llit*), respecte dels els trisil·làbics (*llimona*) ($p = 0,033$).

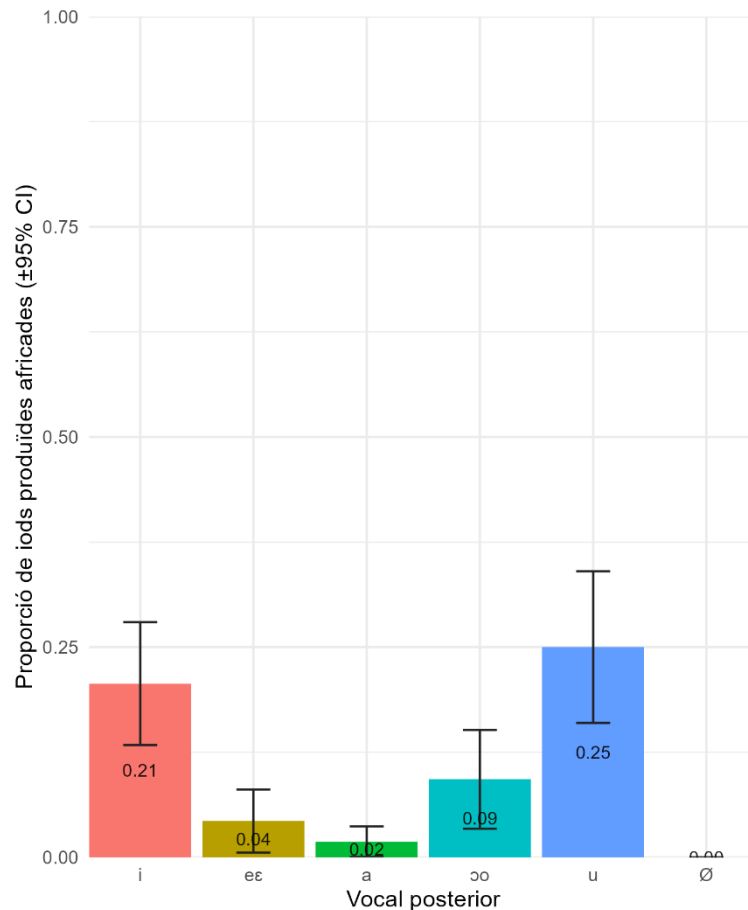
Gràfic 3. Africació en funció de nombre sil·làbic de mot

6.2.2.3. Qualitat vocàlica posterior

L'africació es veu afavorida per les vocals altes (*lluna*), seguides de les mitjanes (*llet*) i en darrer terme la baixa (*llar*), en la gradació següent: [u] > [i] > [ɔ] i [o] > [ɛ] i [e] > [a] (vg. Gràfic 4). Tanmateix, les diferències només són significatives entre altes i mitjanes ([i] > [ɛ] [e] $p = 0,023$) o bé altes contrast amb baixes ([u] > [a] $p = 0,000$).

Gràfic 4. Africació en funció de vocal posterior

No hi ha diferències significatives en funció de la resta de factors lingüístics (*frequència del mot* i *categoria gramatical*) excepte en el cas de l'etimologia, però com s'ha observat prèviament, aquesta variable s'interrelaciona directament amb la variable *posició de [ʎ]*. Evidentment, tampoc és rellevant el factor *vocal anterior*, perquè no hi ha ocurrència africades en posició no inicial.

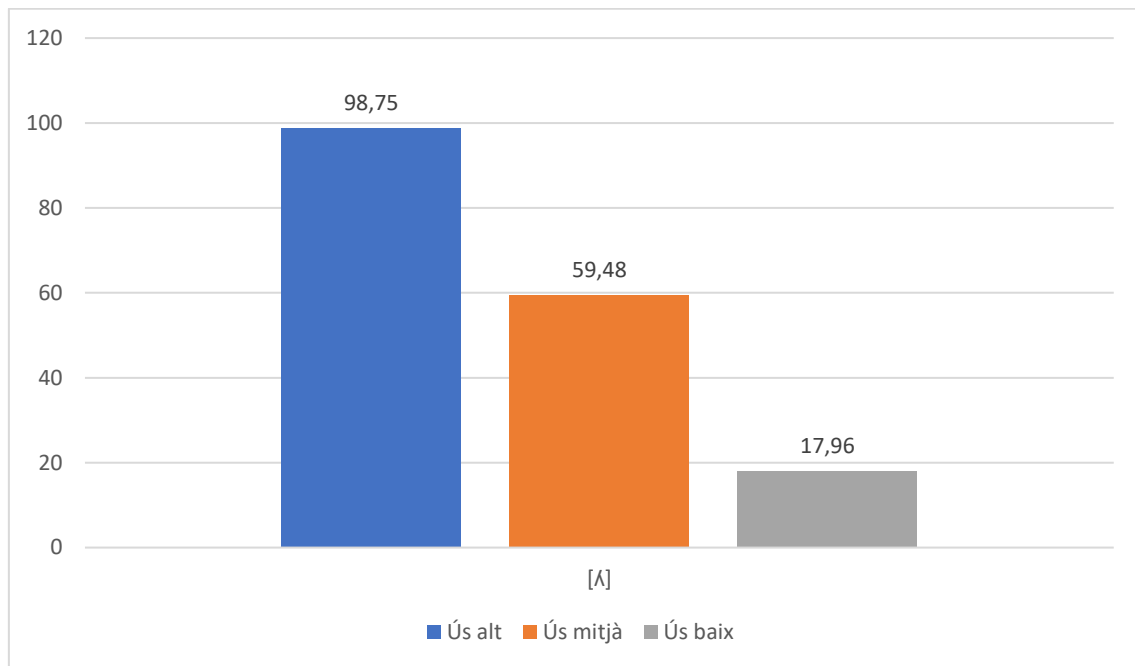
6.2.3. Ieisme i variables socials

6.2.3.1. Ús del català. Ús de català i edat

Independentment de l'edat i del gènere, les diferències en el grau de ieisme quant a l'ús del català respecte del castellà són clares i estadísticament significatives en els tres nivells

de freqüència d'ús tinguts en compte (vg. Gràfic 5) a més ús de català, més producció de laterals i a la inversa. El contrast es dona en els tres grups: ús alt > ús baix ($p = 0,000$), ús alt > ús mitjà ($p = 0,002$) i ús mitjà > ús baix ($p = 0,011$).

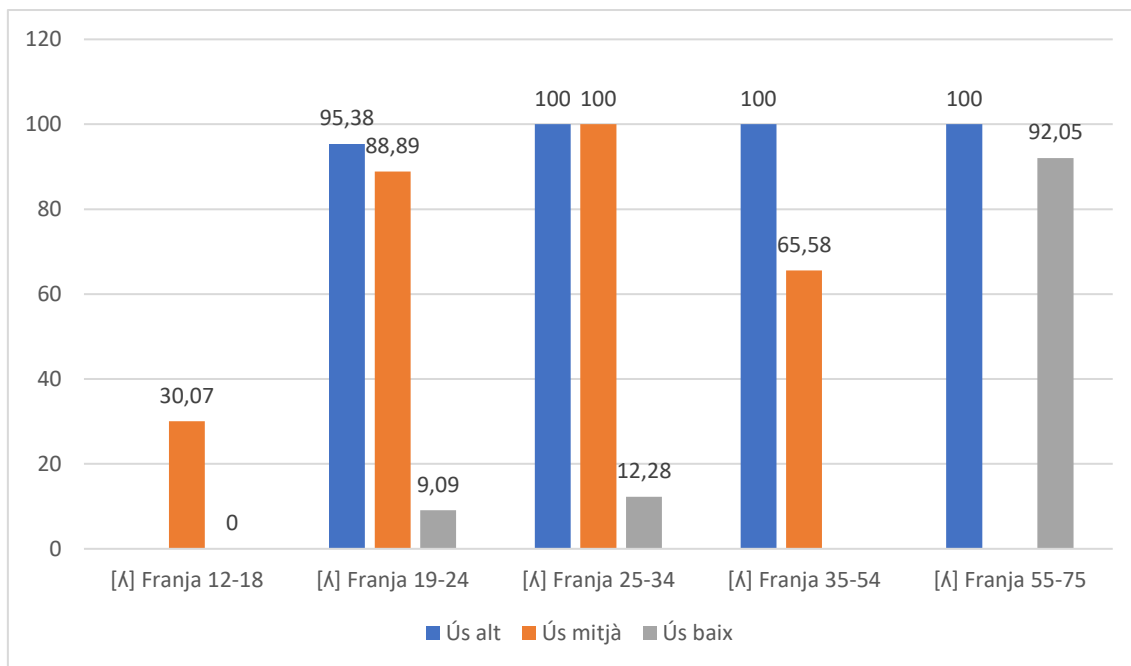
Gràfic 5. Percentatge de producció de [ʎ] en funció d'ús del català

S'ha de tenir en compte, però, que l'ús del català tant d'homes com de dones s'interrelaciona significativament ($p = 0,029$) amb la variable *edat*: els informants més joves reporten un menor ús de català i a la inversa. Així, no tots els usos de català s'obtenen en cada franja: en la més jove no hi ha ningú que presenti un ús baix, i en la més adulta no hi ha ningú que presenti un ús mitjà.

Quant a la producció de [ʎ] en funció de l'ús de català lligat a cada franja d'edat (vg. Gràfic 6), les diferències són significatives en 4 de les 5 franges. En primera franja d'edat (12-18), el grup d'ús mitjà produeix significativament més [ʎ] respecte del baix ($p = 0,024$); tant en la segona franja (19-24) com en la tercera (25-34) els contrastos es donen en grup alt > baix ($p = 0,000$) i grup mitjà > baix ($p = 0,000$); finalment, en la cinquena franja (55-75), el contrast es dona entre grup alt > baix ($p = 0,000$).

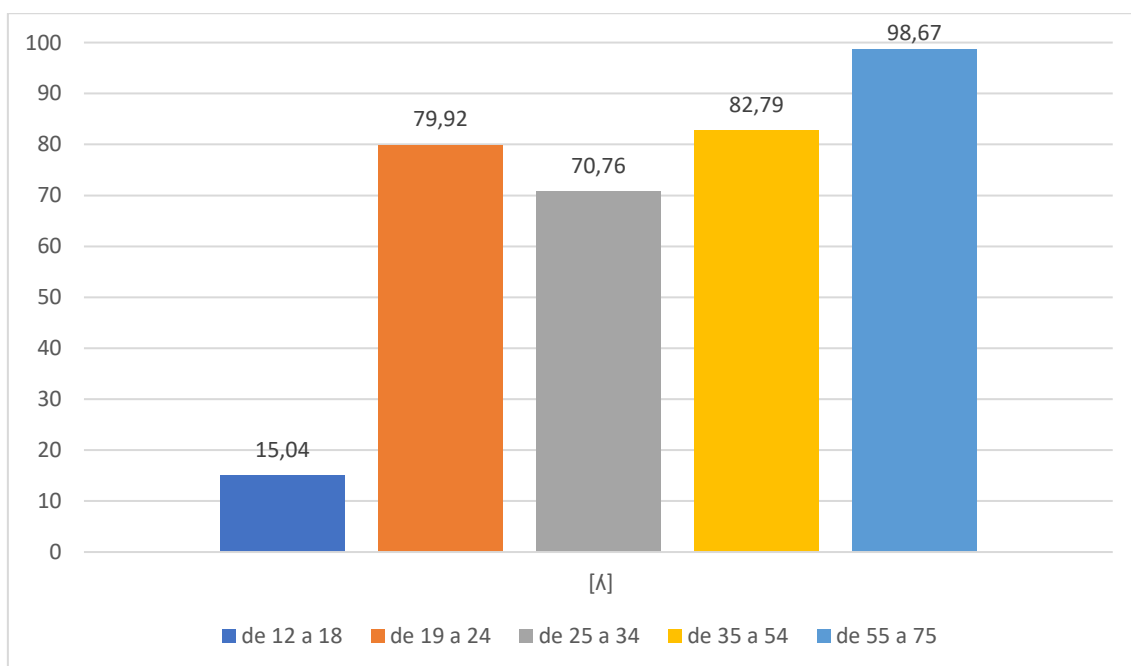
Gràfic 6. Percentatge de producció de [ʎ] en funció d'ús del català i edat

6.2.3.2. Edat

Si analitzem l'afectació del ieisme en les 5 franges d'edat, només hi ha una diferència estadísticament significativa ($p = 0,000$) contrastant la franja més jove respecte de les 4 altres franges, el comportament de les quals és més homogeni: ens trobem davant d'un tall generacional (vg. Gràfic 7).

Gràfic 7. Percentatge de producció de [ʎ] en funció d'edat

6.2.3.3. Gènere. Gènere i edat

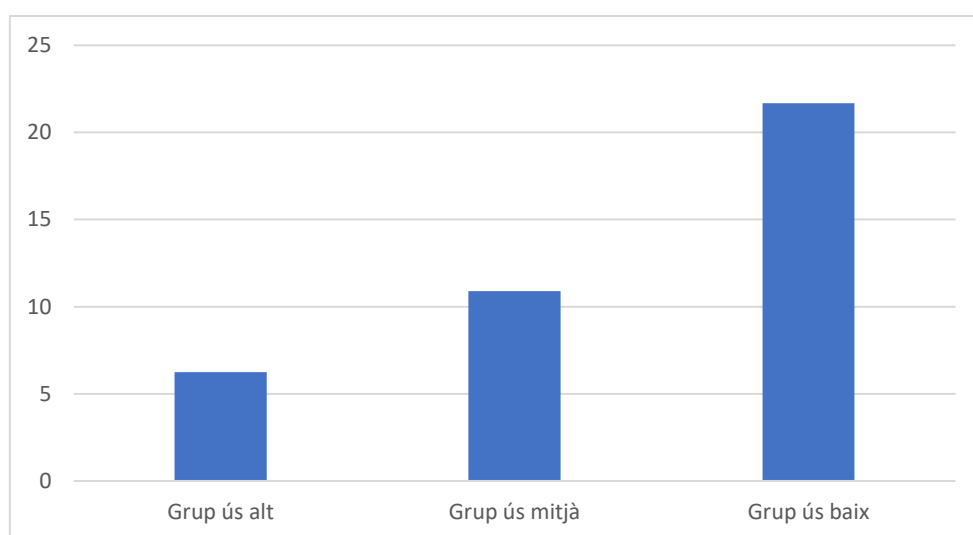
El ieisme no presenta diferències significatives en funció del gènere absolut ($p = 0,668$) ni tampoc lligat a les franges d'edat, en què els valors p són molt lluny de ser significatius.

6.2.4. Al·lòfons i variables socials

6.2.4.1. Edat i ús de català

L'africació és afavorida per usos baixos i mitjans de català, els quals contrasten significativament amb els alts, dins dels quals pràcticament no hi ha ocurrencies d'africades (vg. Gràfic 8). Aquesta significació es dona franges en què hi ha prou dades per fer l'anàlisi: en la primera franja (12-18) aquest contrast és entre ús baix > mitjà ($p = 0,000$) i tant en la segona franja (19-24) com en l'última (55-75), es dona entre ús baix > alt ($p = 0,000$).

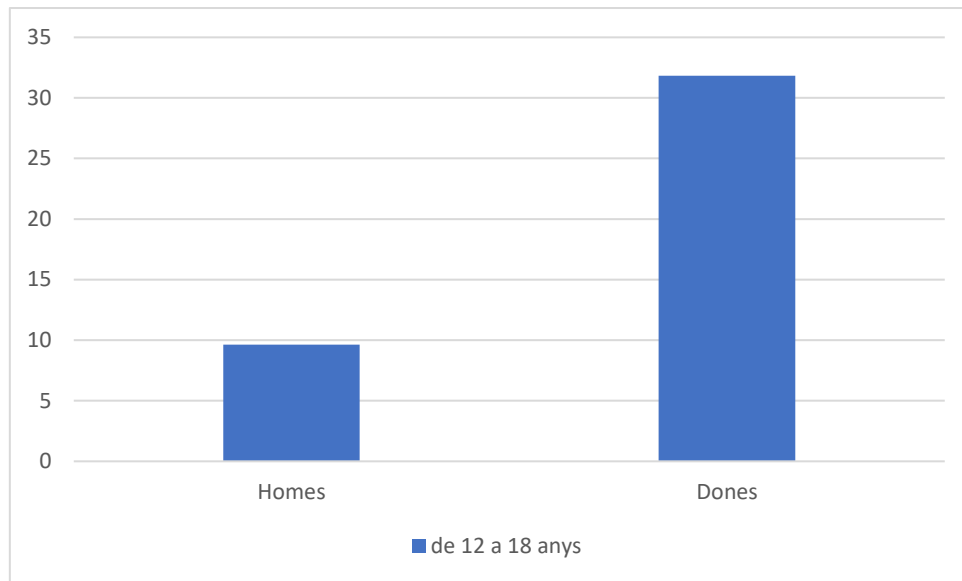
Gràfic 8. Percentatge d'africades en funció d'ús del català

6.2.4.2. Edat i gènere

L'edat absoluta no presenta diferències significatives pel que fa als al·lòfons que adopta /j/ ($p = 0,330$). Tanmateix, el gènere, que no s'havia mostrat significatiu en el ieisme, sí que es mostra significatiu aquí, tot i que només en la franja més jove (12-18), en què les dones produeixen significativament més africades respecte dels homes ($p = 0,033$) (vg. Gràfic 9).

Gràfic 9. Percentatge d'africades en funció de gènere en franja 12-18

6.3. Resultats de la subjectivitat dels parlants

6.3.2. Resultats qualitatius

Tot seguit es presenten els comentaris i valoracions dels informants en l'últim apartat de la prova de percepció, en què es pregunta: “Hi ha alguna pronúncia que atribuiries a algun grup concret de parlants?”

Pel que fa a la valoració de la pronúncia [ʎ], la majoria coincideix a caracteritzar-la com a pròpia de gent catalanoparlant:

“Gent que parla català ben parlat, que pronuncia més la *ll*” (I.6)

“Més catalana” (I.4)

També hi ha comentaris sobre el registre. Sorprenentment, un informant de 14 anys completament ieista la considera:

“Més formal” (I.12)

Sobre l'edat, mentre que un informant jove la concep com a pròpia de parlants de més edat, un altre informant, també jove, considera que és pròpia dels joves

“Gent gran” (I.18)

“Més joves” (I.24)

La valoració de [j] rep més consideracions. La immensa majoria, la consideren pròpia de castellanoparlants o gent forana:

“Gent castellanoparlant” (I.28)

“Gent que no parla el català habitualment” (I.9)

També rep valoracions sobre el registre. El mateix informant de 14 anys completament ieista que havia manifestat [ʎ] com a més formal, considera [j] (la pronúncia que en realitat és la seva pròpia) com a més vulgar:

“Més vulgar” (I.12)

Una informant de 18 anys parcialment ieista, que manifesta ser conscient que alterna entre [ʎ] i [j], la connota pejorativament:

“Pixapins” (I.29)

Una gran part dels informants fan consideracions sobre la pronúncia:

“Gent que pronuncia la ll com una i” (I.4)

A més, trobem algunes consideracions dialectals:

“Lleida” (I.29)

“Tarragona i Terres de l’Ebre” (I.3)

“Gent del centre de Catalunya” (I.28)

Sobre l’edat, també hi ha controvèrsia: mentre que un informant la considera pròpia de joves, un altre la considera pròpia de gent més vella:

“Gent jove” (I.18)

“Els avis” (I.28)

Finalment, pel que fa a la valoració de l’africada [dʒ], la majoria dels informants coincideixen a considerar-la pròpia de gent forana o castellanoparlant, o també la defineixen com a una mala pronúncia. Així mateix, una informant manifesta que és pròpia del seu poble (Premià de Mar), en què hi ha molta immigració sud-americana.

“Això em sembla fatal, és com si sentís els meus veïns de dalt que són de Badajoz intentant parlar català” (I.2)

“Gent estrangera” (I.12)

“Gent que no sap pronunciar la ll” (I.4)

“Aquesta es diu molt a la meua zona [Premià de Mar], en general és de castellanoparlants” (I.5)

És sorprenent, però, que hi hagi informants que la considerin pròpia de gent més catalana o bé comentin que es tracta d’una millor pronúncia, la qual cosa no s’esperava. Les 3 primeres consideracions següents pertanyen a informants de primeres franges d’edat, i l’última correspon a un informant de la tercera franja, que manifesta un ús baix de català.

“Molt català” (I.17)

“Un català més correcte” (I.1)

“Es pronuncia millor la ll” (I.12)

“Gent que parla bé el català” (I.21)

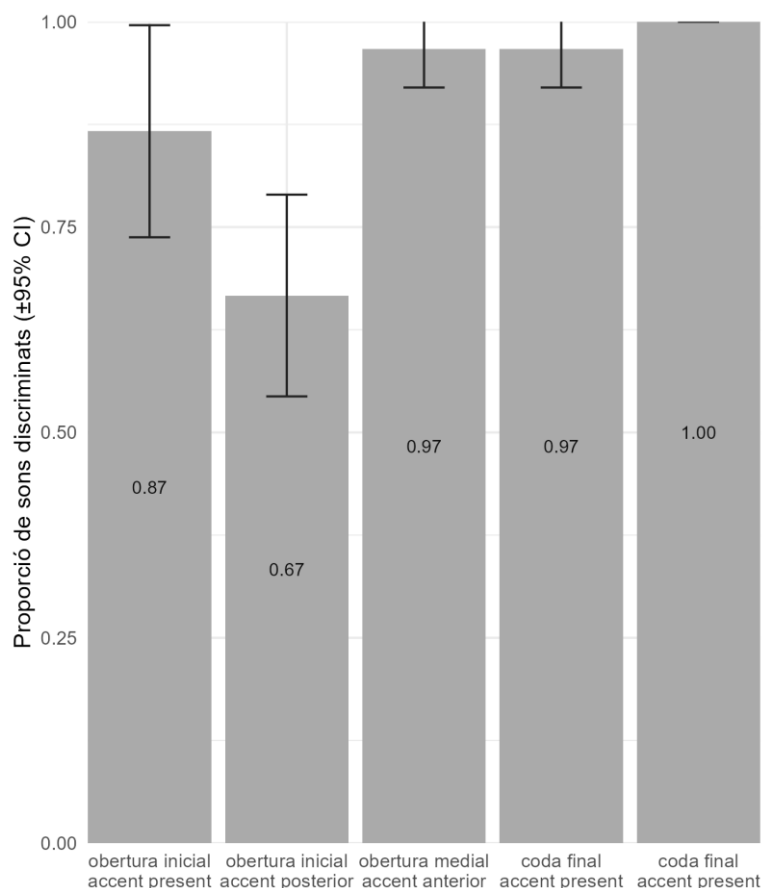
6.3.3. Discriminació i variables lingüístiques

Tot seguit es presenten els resultats obtinguts en la pregunta de discriminació del test de percepció (vg. 5.4).

6.3.3.1. Posició de [ʎ] en el mot i tonicitat

Pel que fa a la prova de discriminació, els mots pronunciats amb [ʎ] en posició final es discriminen de [j] significativament millor ($p = 0,000$) en comparació amb la posició inicial (u[ʎ] / u[j] respecte de [ʎ]um / [j]um). I, dins d’aquesta posició inicial, la discriminació augmenta significativament en cas que la vocal posterior sigui tònica ($p = 0,007$) respecte d’àtona (vg. Gràfic 10).

Gràfic 10. Mots discriminats en funció de posició i tonicitat

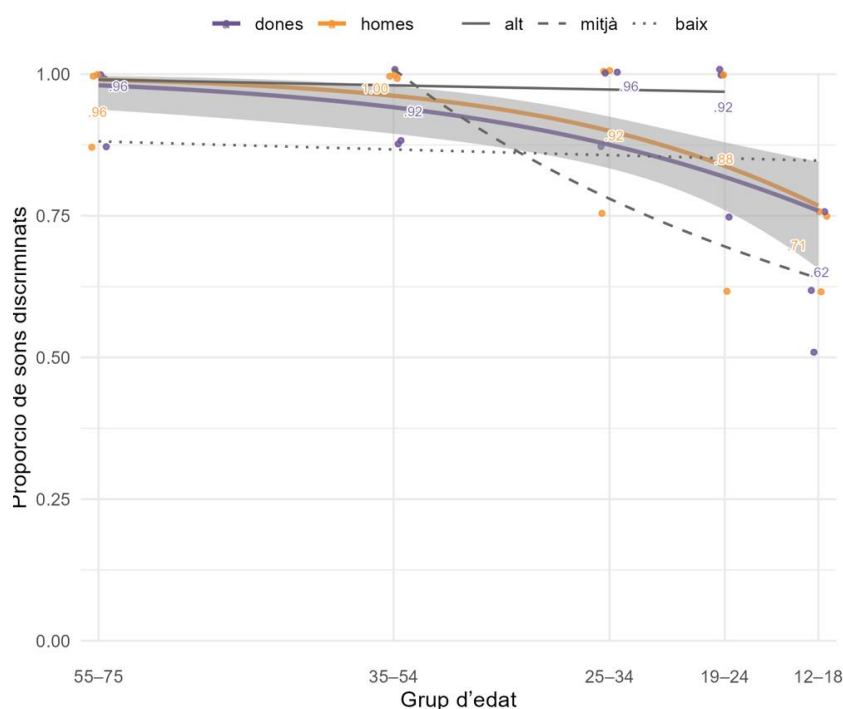
6.3.4. Discriminació i variables socials

6.3.4.1. Edat i ús del català

Els factors que es mostren rellevants en la discriminació de [ʎ] i [j] són l'edat i l'ús del català, mentre que el gènere no presenta diferències significatives en cap franja d'edat. Les diferències en funció de l'edat no es donen en comparació amb totes les franges, sinó comparant les més allunyades entre si. Així, els informants de la franja més jove (12-18) discriminen significativament pitjor respecte de la més adulta (55-75) ($p = 0,039$) i respecte de la de 35-54 ($p = 0,008$).

Finalment, els informants que tenen un ús baix de català discriminen significativament pitjor respecte dels que presenten un ús alt ($p = 0,009$). Aquesta diferència es dona en les franges d'edat en què hi ha prou representació de grups d'ús de català per fer-ne la comparació. Així, en la franja 19-24, el grup mitjà presenta menys discriminació que l'alt ($p = 0,021$); en la franja 25-34, el contrast es dona entre baix i alt ($p = 0,040$) (vg. Gràfic 11).

Gràfic 11. Discriminació en funció de variables socials

6.3.5. Valoració dels al·lòfons i variables socials

Tot seguit es presenten els resultats obtinguts en les preguntes del test de percepció de valoració de les pronúncies com a forma bona, pròpia i de la zona (vg. 5.4), correlacionats amb les variables socials.

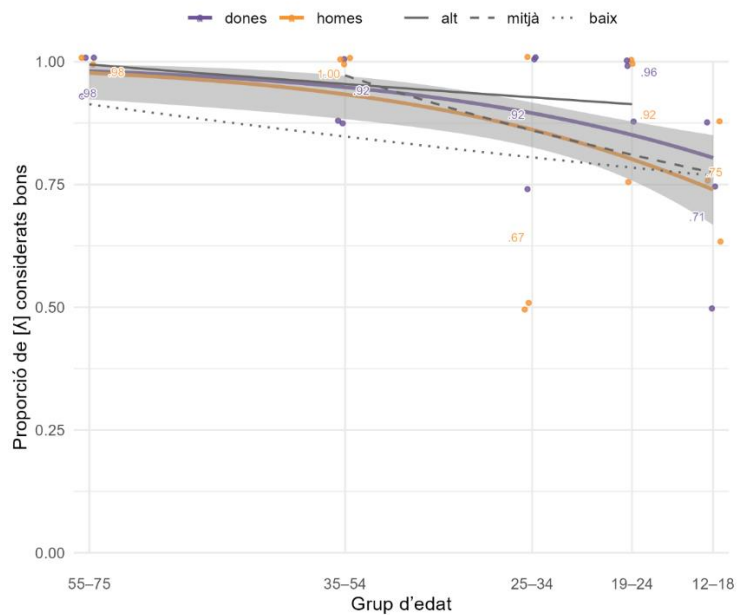
6.3.5.1. Edat i ús del català

Pel que fa a les consideracions de [ʎ] com a forma bona, pròpia o de la zona, les variables que més hi incideixen segueixen sent, com en el cas anterior, l'edat i l'ús del català. En primer lloc, els informants que tenen un ús alt de català respecte del més baix consideren significativament [ʎ] com a opció bona ($p = 0,001$) (vg. Gràfic 12), pròpia ($p = 0,000$) (vg. Gràfic 13) i de la zona dialectal ($p = 0,000$) (vg. Gràfic 14). Pel que fa a l'edat, la generació més adulta respecte de la més jove considera significativament [ʎ] com a opció bona ($p = 0,001$), pròpia ($p = 0,000$) i de la zona dialectal ($p = 0,000$).

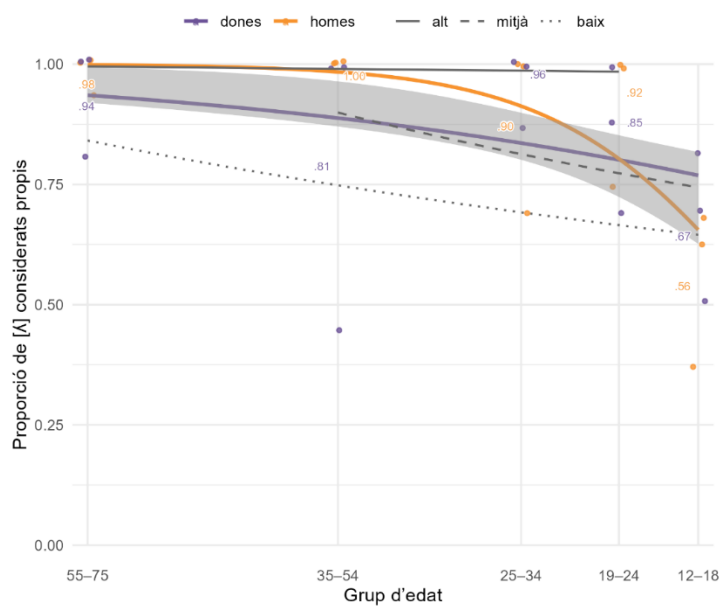
6.3.5.2. Gènere

El gènere només presenta diferències en la consideració de [ʎ] com a pròpia (vg. Gràfic 13) i es donen exclusivament en la franja més jove, en què les dones la marquen significativament com a opció pròpia ($0,001$) respecte dels homes.

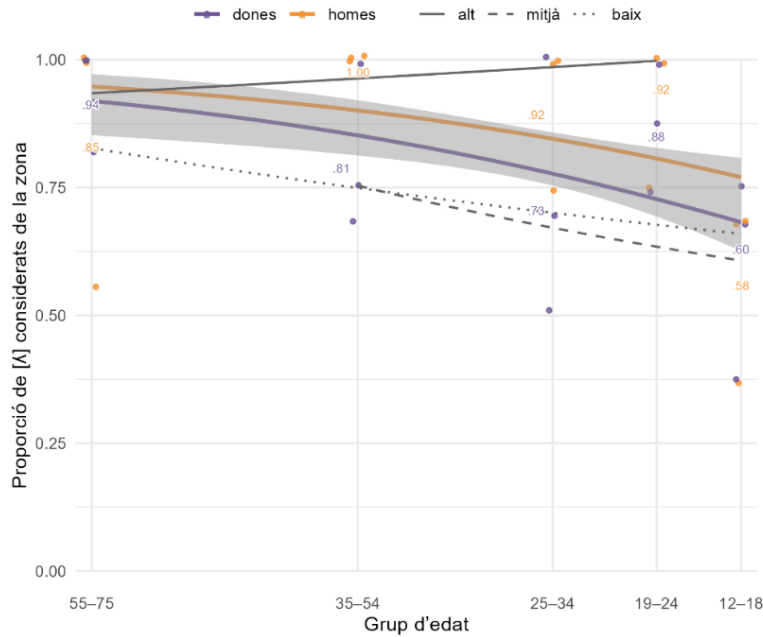
Gràfic 12. [ʎ] considerada bona en funció de variables socials

Gràfic 13. [ʎ] considerada pròpia en funció de variables socials

Gràfic 14. [ʎ] considerada del dialecte en funció de variables socials

7. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

Els resultats obtinguts permeten afirmar que les variables lingüístiques i socials incideixen en la producció i en la percepció de les consonants palatals [ʎ] i [j], així com en els al·lòfons que adopta la semivocal.

Pel que fa als factors lingüístics, s'ha vist que el ieisme afecta significativament la posició d'obertura (tant en posició inicial i com en posició medial de mot) respecte de la coda. Aquesta variable també incideix en la percepció, ja que la lateral es discrimina significativament en coda. Ara bé, per quin motiu aquesta posició “protegeix” /ʎ/ de la deslateralització i n'augmenta la discriminació? Tal com constata Lloret (2023), la síl·laba final de mot es caracteritza per “exhibir preferències conflictives, pel fet de ser alhora una posició estructuralment forta i estructuralment feble” (pg. 130-131). En el sistema fonològic del català aquest fet és ben palès, tenint en compte que en aquest context són detectables tant fenòmens d'enfortiment —l'ensordiment d'obstruents finals (*ver[t]*) o la vibrantització de ròtica final (*ma[r]*)—, com també fenòmens d'afebliment —l'elisió de /r/ o /n/ finals (*fe(r)*, *mà*). Així, el manteniment de la lateral seria analitzable com un fenomen d'enfortiment: tenint en compte que [ʎ] comporta major tensió articulatòria respecte de [j] (Recasens 1996: 297-298), el parlant la produiria més freqüentment en aquesta posició prominent.

Prenent en consideració que la resta de variables lingüístiques analitzades no incideixen en el fenomen, podríem sostenir que el ieisme es comportaria més aviat com un canvi gradual i no lèxic, atès que les dades no ens permeten afirmar que afecti exclusivament un conjunt de mots determinats.

El fet que l'africació només s'esdevingui a principi de mot i sigui més freqüent en monosíl·labs i prèvia a vocals altes o posteriors s'explicaria per motius articulatoris: les vocals més tenses (altes) afavoreixen variants més tenses (africades); les posteriors també afavoririen les variants més tenses a causa de la major tensió per factors de coarticulació. És interessant observar que, dins dels al·lòfons africats, hi ha ocurrència de prepalatals [d͡ʒ]. Aquesta variant només es considera en la bibliografia com a al·lòfon de /j/ en el Baix Aragó i en valencià (Recasens 1996: 297), la qual cosa fa pensar que és una innovació de procedència forana, especialment de les zones meridionals i hispanoamericanes, en les quals hi ha més ocurrència d'aquesta prepalatal (Moreno Fernández 2004).

En relació amb els factors socials, s'ha fet palès que el ieisme afecta dràsticament la primera franja d'edat: dels 12 als 18 es detecta un 84,96% de ieisme. El pas a la següent generació és ben marcat, ja que els valors disminueixen fins a un 20,08% dels 19 als 24 anys, i en la resta de franges el fenomen és força residual. Tenint en compte que les diferències només s'han mostrat significatives en la primera generació respecte de la resta, els 18 anys suposarien un tall generacional a partir del qual s'afavorís la producció de laterals en les generacions posteriors.

La influència d'una L2 que no conté /k/ en el seu sistema fonològic (el castellà) s'ha mostrat significativa en totes les franges d'edat: els informants que reporten un major ús del castellà respecte del català presenten més ocurrència de ieisme. Ara bé, edat i ús del català són factors que no es poden tractar per separat perquè s'interrelacionen: els informants més joves reporten un menor ús del català respecte del castellà.

Arribats a aquest punt ens hem de plantejar si el fet que el ieisme es concentri principalment a la franja dels 12 als 18 s'explica només per un menor ús de català o el factor *adolescència* i *percepció* poden explicar el pes que té el fenomen en aquest grup de parlants. En l'adolescència, que actua com a comunitat de parlants o microgrup, la percepció social s'aguditza i la parla s'allunya del model familiar. El fet que en els grups de joves hi hagi o, fins i tot, predominin castellanoparlants, els quals no produeixen [k],

posaria en marxa mecanismes perceptius relacionats amb la imitació i l'empatia de grup (vg. §3.2.3). Seria llavors quan els catalanoparlants usuaris de [ʎ] detectarien la innovació i la considerarien pròpia de la seva comunitat, i mitjançant el component afectiu i la necessitat d'imitar la parla del grup de qual formen part per poder connectar més íntimament amb els seus semblants, convergirien progressivament cap a [j]. Aquesta convergència podria ser afavorida pels adolescents amb una actitud més trencadora, els que Eckert (1989) anomena *burnouts*.

El factor *gènere* no s'ha correlacionat amb un major grau de ieisme, però sí que ho ha fet en els al·lòfons de la semivocal: les dones produeixen significativament més al·lòfons africats que els homes, i només hi ha ocurrencies de prepalatal [dʒ̞] en dones. Aquest comportament innovador en les dones pel que fa als al·lòfons concorda amb els resultats de Paredes (2013). Quant als al·lòfons, al gènere s'ha de sumar també l'ús del català: els informants que presenten un major ús del castellà respecte del català produeixen més africades: així la influència del castellà implica un major ieisme i major grau d'al·lòfons africats, dins dels quals es troben variants prepalatals [dʒ̞], que creiem d'influència espanyola.

Els resultats obtinguts de la percepció permeten veure, en general, una correlació amb la producció, ja que els informants més ieistes (els més joves i els que reporten un major ús de castellà) són els que presenten una discriminació menys precisa entre [ʎ] i [j] i els que consideren en menor mesura [ʎ] com a pròpia, bona, i de la zona dialectal.

Finalment, cal destacar el pes que pren l'alternança o la variació lliure tant en l'elicitació de mots com en l'entrevista semidirigida, la qual cosa ja es constata en estudis de l'àmbit hispànic com en Torres et al. (2013). La presència de variació lliure podria implicar que el fenomen sigui imperceptible per als parlants.

8. CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE RECERCA

La lateral palatal es mantenia estable en el sistema fonològic del català fins fa poques dècades. El present treball ha permès observar un canvi de paradigma en la fonologia del català: el ieisme és present en totes les franges d'edat però es concentra significativament en els joves, amb un tall generacional situat als 18 anys. Observem que l'ús del castellà en tots els parlants, i sobretot en els adolescents, afavoreix el fenomen.

En aquest entramat, és urgent que el ieisme s'abordi des de la política lingüística per tal que la societat en prengui consciència. Caldria incorporar la fonètica i fonologia catalana en el currículum escolar i formar adequadament els professors de català perquè poguessin preservar, a temps, el sistema fonològic català.

Aquest treball ha estat una aproximació al fenomen del ieisme. Caldria eixamplar la mostra i, sobretot, observar el fenomen en la parla espontània, mitjançant corpus orals. Atès que el present treball s'ha centrat en el català central, també seria interessant abordar el fenomen des d'una perspectiva dialectal.

Cal veure si el ieisme es tracta més aviat d'una variació estable que funciona com a marcador d'edat o bé s'estendrà a la resta de franges quan els adolescents entrin en l'edat adulta. En aquest sentit, seria interessant analitzar d'aquí a uns anys el comportament dels joves enquestats en l'estudi: recuperaran la lateral palatal o, per contra, transmetran el ieisme a les següents generacions? El ieisme en els joves, per tant, s'explicaria com a voluntat de trencament de l'*statu quo* típic d'aquesta franja o es tractaria d'un canvi que operaria de manera uniforme en totes les generacions? La lateral palatal, com en el cas del francès, acabarà desapareixent del nostre sistema fonològic? Només el temps resoldrà aquestes qüestions.

9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALVAR, M. (1996). “Aragonés”, dins: ALVAR, M. (dir.) *Manual de dialectología hispánica. El español de España*: 263-292. Barcelona, Ariel.
- ASSESSORIA DIDÀCTICA DEL CATALÀ (1982). *Vocabulari bàsic infantil i d'adults*. Barcelona: VOX / Bibliògraf.
- BERISTAIN, A. (2020). “Type of early-bilingualism effect on the delateralization of in Basque and Spanish”, dins: *Linguistic Approaches to Bilingualism*, vol. 11: 700-738. John Benjamin's Publishing Company.
- BIBILONI, G. (2016). *El català de Mallorca. La fonètica*. Palma: Lleonard Muntaner.
- BLEVINS, J. (2004). *Evolutionary Phonology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BOIX I FUSTER, E. (1996). “Lleialtat lingüística i joves barcelonins: un cargol de rosca esmussada?”, dins: *Estudis de Lingüística i Filologia Oferts a Atoni M. Badia i Margarit*. Vol. 3: 5-18. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BRETXA I RIERA, V. (2014). *El salt a secundària. Els canvis en les tries lingüístiques i culturals dels preadolescents mataronins en la transició educativa* [tesi doctoral]. Universitat de Barcelona.
- BRUÑA CUEVAS, M. (2003). “Reduction du systeme phonologique français: la perception du / palatal français par les hispanophones aux XIX et XX siècles”, dins: *Thélème: revista complutense de estudiós franceses*, 1: 209-223.
- BYBEE, J. (2015). *Language Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CARAVEDO, R. (2014). *Percepción y variación lingüística. Enfoque sociocognitivo*. Madrid / Frankfurt: Iberoamericana Vervuert.
- CARRERA-SABATÉ, J. i BORRÀS-COMES, J. (2023). “Teisme i lleisme a Barcelona. Trenta anys després de Lúcia Pons (1992)”, dins: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes / LXXVII. Miscel·lània Lúcia Pons 2*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CARRERA-SABATÉ, J. (2000). “El canvi fonètic: lèxic o gradual?”. *Sintagma: revista de lingüística*, vol. XII, 37-48.

- CHAMORRO MARTÍNEZ, J. M. (1996). “Breves notes para la historia del yeísmo”, dins ALONSO GONZÁLEZ, A. (coord.). *Actos del III Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española, Salamanca, 22-27 de noviembre de 1993*, vol. I: 103-112, Madrid: Arco Libros.
- COROMINAS, J. (1953). “Para la fecha del yeísmo y del lleísmo” dins: *Nueva Revista de Filología Hispánica* VII: 81-87.
- DE LOS HEROS, S. (2001). *Discurso, identidad y género en el castellano peruano*. Lima: PUCP.
- DUBERT GARCÍA, F. (2013). “El yeísmo y el fortalecimiento de /j/ en Galicia”, dins R. GÓMEZ i I. MOLINA MARTOS (ed.): *Variación yeísta en el mundo hispánico*: 227-236. Madrid: Iberoamericana.
- ECKERT, P. (1988). *Adolescent social structure and the spread of linguistic change*. “Language in Society”. 17(2): 182-207.
- ENRIQUE ARIAS, A. (2010). “On Language Contact as an Inhibitor of Language Change: The Spanish of Catalan Bilinguals in Majorca”, dins: Breitbarth, A; Lucas, C.; Watts, S. I Willis, D. (ed.). *Continuity and Change in Grammar*: 97-118. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- ESCOBAR, A. (1978). *Variaciones sociolingüísticas del Castellano en el Peru*. Lima: IEP.
- ESPEJO OLAYA, M. B. (2013) “Estado del yeísmo en Colombia”, dins: R. GÓMEZ i I. MOLINA MARTOS (ed.): *Variación yeísta en el mundo hispánico*: 227-236. Madrid: Iberoamericana.
- FLEGE, J. (2007). “Language contact in bilingualism: Phonetic system interactions”, dins: J. COLE, i J. I. HUALDE (eds.), *Laboratory Phonology 9*: 353-381. New York: Mouton de Gruyter.
- FONTANELLA DE WEINBERG, M. B. (1987). *El español Bonaerense: Cuatro siglos de Evolución Lingüística (1580-1980)*. Buenos Aires: Hachette.
- FRAGO, J. A. (1993). *Historia de las hablas andaluzas*. Madrid: Arco Libros.
- GARCÍA DE DIEGO, V. (1978). *Dialectología española*. Madrid: Ediciones Cultura Hispánica del Centro Iberoamericano de Cooperación.

- GARCÍA MOUTON, P. i MORENO FERNÁNDEZ, F. (1994). “El Atlas Lingüístico y etnográfico de Castilla-La Mancha. Materiales fonéticos de Ciudad Real y Toledo”, dins: P. GARCÍA MOUTON (ed.), *Geolingüística. Trabajos europeos*. Madrid: CSIC.
- GÓMEZ, R. i MOLINA MARTOS, I. (2013). *Variación yeísta en el mundo hispánico*. Frankfurt i Madrid: Iberoamericana Vervuert.
- GONZÁLEZ SALGADO, J. A. (2020). *Cartografía lingüística de Extremadura. Origen y distribución del léxico extremeño* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense.
- GUAZZELLI, F. (2015). “Aspetti del contatto italiano-dialetto nella Toscana marginale”, dins: CONSANI, C. (ed.): *Contatto interlinguistico fra presente e passato*: 443-468. Milà: LED.
- HERLING, S. (2014). “Le catalan”, dins: KLUMP, A.; KRAMER, J. i WILLEMS, A. (ed.), *Manuel des langues romanes*: 535-557. Berlin/Boston: De Gruyter.
- HUALDE, J. I. i BERISTAIN, A. (2019). “Bi alofonia-gertakari Azpeitiko euskaran” [Two allophony phenomena in Azpeitia Basque], dins A. ETXEBARRIA; A. IGLESIAS; H. LEJARRETA, i A. ROMERO (eds.), *Traineru bete lagun: Iñaki Gaminde omenduz*: 209-228. Bilbao: University of the Basque Country Press.
- HUGUET, A. i JANÉS, J. (2008). “Mother tongue as a determining variable in language attitudes. The case of immigrant Latin American students in Spain, dins: *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 8.4: 247-260.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua Catalana* (GIEC). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- JULIÀ MUNÉ, J. (2002). “Els sons del català”, dins: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. (dirs.): *Gramàtica del Català Contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 1: 37-87.
- LABOV, W. (1966). *The social stratification of English in New York City*. Washington DC: Center for Applied Linguistics.
- LABOV, W. (1994). *Principles of Linguistic Change. Volume I: Internal Factors*. Oxford: Blackwell.

- LABOV, W. (2001). *Principles of Linguistic Change. Volume II: Social Factors*. Oxford: Blackwell.
- LINDBLOM, B. (1990). “Explaining phonetic variation: A sketch of the H&H Theory”, dins W. J. HARDCASTLE i A. MARCHAL (ed.), *Speech Production and Speech Modelling*: 403–439. Dordrecht: KluwerAcademic Publishers.
- LLEONART, P; GAROLA, A. (2000). *El Maresme. Comerç i models de vida*. Barcelona: Caixa Laietana.
- LLORET, M. R. (2023) “Epítesis consonàntiques fonètiques i morfològiques”, dins: FONT, M.; PUIG, M.; VENY, J. (ed.): *In memoriam Joan Julià-Muné. Miscel·lània d’homenatge*. Lleida: Aula Màrius Torres i Pagès Editors: 129-145.
- LOPORCARO, M. (2013). *Profilo linguistico dei dialetti italiani*. Roma/Bari: Laterza.
- MACIEL DOS SANTOS, J i CHAVES, L. M. (2012). “A realização da lateral palatal /ʎ/ o Atlas Lingüístico do Acre (ALiAC)”, dins: *Revista Philologus* 54: 142-159.
- MOLINA MARTOS, I. (1997). “Dos cambios fonético-fonológicos en el español peninsular: aspectos geográficos y sociales”, dins: MORENO FERNÁNDEZ, F. (ed.): *Trabajos de sociolingüística hispánica*: 69-91. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares.
- MORENO FERNÁNDEZ, F. (2004). “Cambios vivos en el plano fónico del español: Variación dialectal y sociolingüística”, dins: R. CANO (ed.), *Historia de la lengua española*: 973-1009. Barcelona: Ariel.
- OHALA, J. (1993). “The phonetics of sound change”, dins: *Historical linguistics: Problems and perspectives*: 237-278. Londres: Longman.
- OLIVEIRA, M. A. (1983). *Phonological Variation and Change in Brazilian Portuguese: The Case of the Liquids* [tesi doctoral]. Fidalfia: Pennsylvania University.
- OÑEDERRA, M. L. (2012). “Sobre la deslateralización de las palatales o yeísmo”, dins: B. CAMUS BERGARECHE i S. GÓMEZ SEIBANE (eds.), *El castellano del País Vasco*: 139-154. Bilbao: University of the Basque Country Press.
- OSSENKOP, C. (2014). “Le portugais en Europe”, dins: KLUMP, A.; KRAMER, J. I WILLEMS, A. (ed.): *Manuel des langues romanes*: 629-648. Berlin / Boston: De Gruyter.

- PAREDES, F. (2013). “Las consonantes palatales sonoras en la comarca castellano-extremeña de la Jara: Historia, geografía y Sociedad”, dins: *Variación yeísta en el mundo hispánico*. Frankfurt i Madrid: Iberoamericana Vervuert.
- PENNY, R. (2004). “Evolución lingüística en la baja Edad Media: Evoluciones en el plano fonético”, dins: CANO, A. (ed.), *Historia de la lengua española*: 593-612. Barcelona: Ariel.
- PONS GRIERA, L. (1992). *Iodització i apitxament al Vallès. Interpretació sociolingüística i psicolingüística dels canvis fonètics*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- PRIETO, P. (2004). *Fonètica i fonologia: els sons del català*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- RAFEL, J. (dir.). (1996). *Diccionari de freqüències: 1. Llengua no literària*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- RAMÍREZ, M. i SIMONET, M. (2018). “Language dominance and the perception of the Majorcan Catalan /k/ - /ɟ/ contrast: Asymmetrical phonological representations., dins: *International Journal of Bilingualism*, 22 (6): 638-652.
- RECASENS, D. (1996). *Fonètica descriptiva del català (Assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle XX)*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- RECASENS, D. (2014). *Fonètica i fonologia experimentals del català. Vocals i consonants*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- REGUEIRA, X. L. (2009). *Diccionario de pronuncia da lingua galega*. Santiago de Compostela: Insituto da Lingua Galega.
- ROST BAGUDANCH, A. (2016). “La percepción de /k/ y de /j/ en catalán y en espanyol: Implicaciones en la explicación del yeísmo”, dins: *Estudios de Fonética Experimental* 25: 39-80.
- ROST BAGUDANCH, A. (2019). “La evolución de /k/ en las lenguas iberorrománicas: ¿cambio interno o contacto?”, dins: *Revue de Linguistique Romane* 83: 379-406.
- ROST BAGUDANCH, A. i BLECUA FALGUERAS, B. (2017). “Variación fonética en el español de Mallorca: el yeísmo en hablantes bilingües”, dins: V. MARRERO AGUIAR i E. ESTEBAS VILAPLANA (eds.), *Tendencias actuales en fonética experimental. Cruce*

- de disciplinas en el centenario de la publicación del Manual de Pronunciación Española* (Tomás Navarro Tomás): 183-186. Madrid: UNED.
- SEGURA, C. (2001). *Variació dialectal i estandardització al País Valencià* [tesi doctoral]. Alacant: Universitat d'Alacant.
- TORRES, A.; FERNÁNDEZ PLANAS, A. M.; BLASCO, E.; FROMENT, M.; ÁNGELES PÉREZ, M.; ILLAMOLA, C.; GÓMEZ, R.; MOLINA MARTOS, I. (2013). “Estudio del yeísmo en el español de Barcelona a partir de materiales de PRESEEA”, dins: GÓMEZ, R. i MOLINA MARTOS, I. (eds.). *Variación yeísta en el mundo hispánico*. Frankfurt i Madrid: Iberoamericana Vervuert.
- TRENCHS-PARERA, M.; NEWMAN, M. (2015). “Language policies, ideologies, and attitudes, Part 2: International immigration, globalization and the future of Catalan”, dins *Language and Linguistics Compass* 9: 491-501.
- TUTEN, D. N.; PATO, E.; SCHWARZWALD, O. R. (2016). «Spanish, Astur-Leonese, Navarro-Aragonese, Judaeo-Spanish», dins: LEDGEWAY, A. i MAIDEN, M. (ed.), *The Oxford Guide to the Romance Languages*, Oxford, Oxford University Press: 382-410.
- VASCONCELOS MONTEIRO, D. R. (2012). *Variação Dialectal das Laterais do Português Europeu*. Aveiro: Universidade de Aveiro.
- VENY, J. (1993). “Yeísmo histórico y tratamiento de /x/ en asturiano y catalán”, dins: *Lletres asturianes: Boletín Oficial de l'Academia de la Llingua Asturiana* 50: 27-37.
- VENY, J.; MASSANELL, M. (2015). *Dialectologia catalana. Aproximació pràctica als parlars catalans*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona / Publicacions de la Universitat d'Alacant / Publicacions de la Universitat de València.
- VIDAL FIGUEROA, T. (1987). “O “yeísmo”: nova barreira ante o português?”, dins: *O Ensino: revista galega de Sócio-Pedagogía e Sócio-Lingüística*: 18-22, 215-217.
- VILA, F. X. (2016). “¿Quién habla hoy en día el castellano en Cataluña? Una aproximación demolingüística”, dins POCH OLIVÉ, D. (ed.) *El español en contacto con las otras lenguas peninsulares*: 135-155. Madrid: Iberoamericana-Vervuert.

- VILA, F. X. i GALINDO, M. (2012). “Sobre la història i l’extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya”, dins: *Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- VILA, F. X.; UBALDE, J.; BRETXA, V., COMAJUAN-COLOMÉ, L. (2020). “Change in Language use with peers during adolescence: A longitudinal study in Catalonia”, dins *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 23(9): 1158-1173.
- WEINREICH, U.; LABOV, W. i HERZOG, M. (1968). “Empirical Foundations for a Theory of Language Change”, dins LEHMANN W. i MALKIEL, Y. (ed.). *Directions for historical linguistics. A symposium*: 95-195. Austin: University of Texas Press.
- WHEELER, M. (2005). *The phonology of Catalan*. Oxford: Oxford University Press.
- WINFORD, D. (2005). “Contact-induced Changes. Classification and Processes”, dins: *Diachronica* 22/2, 373-427,
- YU, A. (2015). “The role of experimental investigation in understanding sound change”, dins: HONEYBONE, P.; SALMONS, J. (ed.). *The Oxford handbook of historical phonology*: 410-428. Oxford: Oxford University Press.
- ZAMPAULO, A. (2015). “The evolution of the (alveolo)palatal lateral consonant in Spanish and Portuguese”, dins: HAUG, D. (ed.): *Historical Linguistics, Oslo, 5-9 August 2013*: 69-85. Amsterdam: John Benjamins.

ANNEX

1. INFORMACIÓ DELS INFORMANTS

Id	Edat	Franja edat⁹	Gènere	% Ús català	Franja ús cat.¹⁰	Lloc més anys residència	Lloc naixement pares	Estades fora	% Ieisme al corpus
1	19	2	D	79,76%	Alt	Vilassar de Mar	Barcelona	No	18,48%
2	70	5	H	95%	Alt	Vilassar de Mar	Barcelona i Premià de Mar	No	0%
3	39	4	D	72,73%	Mitjà	Vilassar de Mar	Granollers	Irlanda, 3 anys	1,09%
4	24	2	H	68,48%	Mitjà	Vilassar de Mar	Barcelona i Caldes de Montbui	No	11,11%
5	61	5	D	48,75%	Baix	Premià de Mar	Premià de Mar i Barcelona	No	7,95%
6	19	2	D	37,5%	Baix	Premià de Mar	Premià de Mar i Barcelona	No	90,91%
7	71	5	D	91,25%	Alt	Premià de Mar	Vilassar de Mar	No	0%
8	54	4	D	67,5%	Mitjà	Premià de Mar	Lliçà de Vall	Viena, 2 anys, Alemanya, 1 any	2,17%
9	51	4	H	85,87%	Alt	Vilassar de Mar	Vilassar de Mar	No	0%
10	55	5	H	90%	Alt	Mataró	Alzira i Figueres	No	0%
11	48	4	H	82,61%	Alt	Montgat	Badalona	No	0%
12	13	1	H	47,37%	Baix	Premià de Mar	Premià de Mar	No	100%

⁹ Franges d'edat: 1: 12-18 anys / 2: 19-24 anys / 3: 25-34 anys / 4: 35-54 anys / 5: 55-75 anys.

¹⁰ Tenint en compte tots els percentatges i per tal que les franges quedessin equilibrades per a l'anàlisi estadística, s'han classificat en 3 grups: Franja 1: del 95% al 76,09% / Franja 2: del 75% al 59,52 / Franja 3: del 55, 95% al 37,5%.

13	27	3	H	83,7%	Alt	Mataró	Mataró	Regne Unit, 1 any	0%
14	62	5	H	78,57%	Alt	Mataró	El Masnou	No	0%
15	25	3	H	77,17%	Alt	Vilassar de Mar	Vilassar de Mar	No	0%
16	57	5	D	87,5%	Alt	Vilassar de Mar	Cabrera de Dalt i Vilassar de Mar	No	0%
17	12	1	D	75%	Mitjà	El Masnou	Sant Iscle de Vallalta	No	75%
18	14	1	D	48,68%	Baix	Vilassar de Mar	El Masnou	No	100%
19	32	3	D	85, 87%	Alt	Mataró	Mataró	No	0%
20	19	2	H	80,95%	Alt	Vilassar de Mar	Pineda de Mar	No	0%
21	34	3	H	48,91%	Baix	Mataró	Mataró	No	97,78%
22	23	2	D	76,09%	Alt	Vilassar de Mar	Vilassar de Mar	Bèlgica, 1 any	0%
23	25	3	D	55,95%	Baix	Mataró	Cabrils i Alella	No	77,65%
24	17	1	H	48,86%	Baix	Montgat	Montgat	No	100%
25	35	4	D	59,7%	Mitjà	Mataró	Mataró i el Masnou	No	100%
26	42	4	H	79,35%	Alt	Mataró	Mataró	No	0%
27	22	2	H	78,57%	Alt	Cabrera de Dalt	Cabrera de Dalt	No	0%
28	18	1	H	59,52%	Mitjà	Mataró	Mataró	No	100%
29	18	1	D	71,05%	Mitjà	Alella	Vilassar de Mar	No	34,78%
30	33	3	D	72,73%	Mitjà	Vilassar de Mar	Vilassar de Mar i Montgat	No	0%

2. ENQUESTA D'USOS I CONSUM LINGÜÍSTICS (EUCL)

Usos lingüístics en l'àmbit familiar

Quina llengua parles amb...

	Català	Més català que castellà	Igual català i castellà	Més castellà que català	Castellà
1. El teu pare					
2. La teva mare					
3. Els teus avis materns					
4. Els teus avis paterns					
5. Els teus germans					
6. La teva parella					
7. Els teus fills. Si no en tens, amb quina els parlaries?					

Usos lingüístics en l'àmbit social

Quina llengua parlaves / parles amb...

	Català	Més català que castellà	Igal català i castellà	Més castellà que català	Castellà
8. Professors i companys de guarderia					
9. Professors i companys d'escola					
10. Professors i companys d'institut (o equivalent)					
11. Professors i companys d'universitat (o equivalent)					
12. Amics que tens ara					
13. Feina					
14. Lleure (gimnàs, ioga, anglès...)					
15. Veïns					

Usos lingüístics com a usuari o consumidor

Com t'adreces...

	Català	Més català que castellà	Igual català i castellà	Més castellà que català	Castellà
16. Al dependent d'una botiga o petit comerç					
17. Al dependent d'un gran comerç					
18. Als bars o restaurants					

Consum lingüístic

Amb quina llengua escoltes / llegeixes ...

	Català	Més català que castellà	Igual català i castellà	Més castellà que català	Castellà
19. La televisió					
20. La ràdio					
21. El diari					
22. Les xarxes socials					
23. Música					

3. MOTS DEL CORPUS EN FUNCIO DE VARIABLES LINGÜÍSTIQUES

ID	mot	n ^a síl·labes	condició sil·làbica	posició mot	vocal ant.	tonicitat vocal ant.	vocal post.	tonicitat vocal post.	etimologia	si és ioditzant	si és no ioditzant	freq. mot
1	lluç	1	obertura	inicial	-	-	[u]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
2	all	1	coda	final	[a]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -LJ-	-	2
3	llet	1	obertura	inicial	-	-	[e]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
4	llegums	2	obertura	inicial	-	-	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
5	llenties	3	obertura	inicial	-	-	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
6	llimona	3	obertura	inicial	-	-	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
7	llop	1	obertura	inicial	-	-	[o]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
8	poll	1	coda	final	[o]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	3
9	grill	1	coda	final	[i]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
10	gall	1	coda	final	[a]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	3
11	lloro	2	obertura	inicial	-	-	[ɔ]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4

12	lloret	2	obertura	inicial	-	-	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
13	conill	2	coda	final	[i]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	3
14	conillet	3	obertura	intervocàlica	[i]	àtona	[ɛ]	tònica	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
15	cavall	2	coda	final	[a]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
16	cavallet	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[ɛ]	tònica	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
17	cavallot	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[ɔ]	tònica	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
18	lleona	3	obertura	inicial	-	-	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
19	abella	3	obertura	intervocàlica	[ɛ]	tònica	[ə]	àtona	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	3
20	llum	1	obertura	inicial	-	-	[u]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
21	llumeta	3	obertura	inicial	-	-	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
22	lloc	1	obertura	inicial	-	-	[ɔ]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
23	llit	1	obertura	inicial	-	-	[i]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	2
24	llitet	2	obertura	inicial	-	-	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
25	llaç	1	obertura	inicial	-	-	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
26	llac	1	obertura	inicial	-	-	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
27	llar	1	obertura	inicial	-	-	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	2

28	full	1	coda	final	[u]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -LJ-	-	3
29	ball	1	obertura	final	[a]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
30	tall	1	coda	final	[a]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -LJ-	-	2
31	lluna	2	obertura	inicial	-	-	[u]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	2
32	lluneta	3	obertura	inicial	-	-	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4
33	llibre	2	obertura	inicial	-	-	[i]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
34	llapis	2	obertura	inicial	-	-	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
35	dilluns	2	obertura	intervocàlica	[i]	àtona	[u]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
36	millor	2	obertura	intervocàlica	[i]	àtona	[o]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	1
37	paller	2	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[e]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	4
38	billar	2	obertura	intervocàlica	[i]	àtona	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
39	palla	2	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[ə]	àtona	ioditzant	provinent de -LJ-	-	3
40	olla	2	obertura	intervocàlica	[ɔ]	tònica	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	3
41	fulla	2	obertura	intervocàlica	[u]	tònica	[ə]	àtona	ioditzant	provinent de -LJ-	-	2
42	matoll	2	coda	final	[o]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
43	vermell	2	coda	final	[ɛ]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	2
44	mirall	2	coda	final	[a]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	3
45	llibreta	3	obertura	inicial	-	-	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1

46	tovalló	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[o]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	4
47	collaret	3	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[o]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
48	aldarull	3	coda	final	[u]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
49	aiguamoll	3	coda	final	[ɔ]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
50	aparell	3	coda	final	[ɛ]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	2
51	imparell	3	coda	final	[ɛ]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
52	escampall	3	coda	final	[a]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
53	encenall	3	coda	final	[a]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
54	coll	1	coda	final	[ɔ]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	1
55	ull	1	coda	final	[u]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	1
56	ullet	2	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[ɛ]	tònica	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
57	llengua	2	obertura	inicial	-	-	[e]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
58	llavis	2	obertura	inicial	-	-	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
59	cella	2	obertura	intervocàlica	[ɛ]	tònica	[ɛ]	àtona	ioditzant	provinent de -LJ-	-	1
60	genoll	2	coda	final	[o]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	2
61	aixella	3	obertura	intervocàlica	[e]	tònica	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	4
62	fill	1	coda	final	[i]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -LJ-	-	1

63	ell	1	coda	final	[e]	tònica	-	-	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	1
64	vell	1	coda	final	[e]	tònica	-	-	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	1
65	vellet	2	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[ɛ]	tònica	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	4
66	vella	2	obertura	intervocàlica	[e]	tònica	[ə]	àtona	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L-	-	3
67	lleig	1	obertura	inicial	-	-	[e]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
68	llis	1	obertura	inicial	-	-	[i]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	3
69	llarg	1	obertura	inicial	-	-	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
70	llegir	2	obertura	inicial	-	-	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	1
71	lluitar	2	obertura	inicial	-	-	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	2
72	lligar	2	obertura	inicial	-	-	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	2
73	mullar	2	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[u]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	3
74	treballar	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[a]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	1
75	despullar	3	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[a]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	3
76	aïllar	3	obertura	intervocàlica	[i]	àtona	[a]	tònica	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	3
77	allunyar	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	2
78	bellugar	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	3
79	allisar	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de L- inicial	4

80	acollir	3	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
81	callo	2	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	3
82	calli	2	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	3
83	ballo	2	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
84	balla	2	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
85	balli	2	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
86	ballarà	3	obertura	intervocàlica	[ə]	àtona	[ə]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
87	endolleu	3	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[ɛ]	tònica	ioditzant	provinent de -LJ-	-	4
88	recullo	3	obertura	intervocàlica	[u]	tònica	[u]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2
89	despullo	3	obertura	intervocàlica	[u]	tònica	[u]	àtona	ioditzant	provinent de -LJ-	-	3
90	treballa	3	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[ə]	àtona	ioditzant	provinent de -LJ-	-	1
91	badalla	3	obertura	intervocàlica	[a]	tònica	[ə]	àtona	ioditzant	provinent de -C'L- i - G'L	-	4
92	bullirà	3	obertura	intervocàlica	[u]	àtona	[i]	àtona	no ioditzant	-	provinent de -LL- intervocàlica	2

4. MOTS DEL TEST DE PERCEPCIÓ

nº mot	mot	nº síl·labes	etimologia	posició lateral
1	llumeta	3	no ioditzant	inicial
2	lluïtar	2	no ioditzant	inicial
3	llum	1	no ioditzant	inicial
4	despullo	3	ioditzant	intervocàlica
5	mullo	2	ioditzant	intervocàlica
6	alдарull	3	no ioditzant	final
7	genoll	2	ioditzant	final
8	ull	1	ioditzant	final